

Informazioni su questo libro

Si tratta della copia digitale di un libro che per generazioni è stato conservata negli scaffali di una biblioteca prima di essere digitalizzato da Google nell'ambito del progetto volto a rendere disponibili online i libri di tutto il mondo.

Ha sopravvissuto abbastanza per non essere più protetto dai diritti di copyright e diventare di pubblico dominio. Un libro di pubblico dominio è un libro che non è mai stato protetto dal copyright o i cui termini legali di copyright sono scaduti. La classificazione di un libro come di pubblico dominio può variare da paese a paese. I libri di pubblico dominio sono l'anello di congiunzione con il passato, rappresentano un patrimonio storico, culturale e di conoscenza spesso difficile da scoprire.

Commenti, note e altre annotazioni a margine presenti nel volume originale compariranno in questo file, come testimonianza del lungo viaggio percorso dal libro, dall'editore originale alla biblioteca, per giungere fino a te.

Linee guide per l'utilizzo

Google è orgoglioso di essere il partner delle biblioteche per digitalizzare i materiali di pubblico dominio e renderli universalmente disponibili. I libri di pubblico dominio appartengono al pubblico e noi ne siamo solamente i custodi. Tuttavia questo lavoro è oneroso, pertanto, per poter continuare ad offrire questo servizio abbiamo preso alcune iniziative per impedire l'utilizzo illecito da parte di soggetti commerciali, compresa l'imposizione di restrizioni sull'invio di query automatizzate.

Inoltre ti chiediamo di:

- + *Non fare un uso commerciale di questi file* Abbiamo concepito Google Ricerca Libri per l'uso da parte dei singoli utenti privati e ti chiediamo di utilizzare questi file per uso personale e non a fini commerciali.
- + *Non inviare query automatizzate* Non inviare a Google query automatizzate di alcun tipo. Se stai effettuando delle ricerche nel campo della traduzione automatica, del riconoscimento ottico dei caratteri (OCR) o in altri campi dove necessiti di utilizzare grandi quantità di testo, ti invitiamo a contattarci. Incoraggiamo l'uso dei materiali di pubblico dominio per questi scopi e potremmo esserti di aiuto.
- + *Conserva la filigrana* La "filigrana" (watermark) di Google che compare in ciascun file è essenziale per informare gli utenti su questo progetto e aiutarli a trovare materiali aggiuntivi tramite Google Ricerca Libri. Non rimuoverla.
- + *Fanne un uso legale* Indipendentemente dall'utilizzo che ne farai, ricordati che è tua responsabilità accertarti di farne un uso legale. Non dare per scontato che, poiché un libro è di pubblico dominio per gli utenti degli Stati Uniti, sia di pubblico dominio anche per gli utenti di altri paesi. I criteri che stabiliscono se un libro è protetto da copyright variano da Paese a Paese e non possiamo offrire indicazioni se un determinato uso del libro è consentito. Non dare per scontato che poiché un libro compare in Google Ricerca Libri ciò significhi che può essere utilizzato in qualsiasi modo e in qualsiasi Paese del mondo. Le sanzioni per le violazioni del copyright possono essere molto severe.

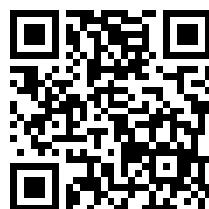
Informazioni su Google Ricerca Libri

La missione di Google è organizzare le informazioni a livello mondiale e renderle universalmente accessibili e fruibili. Google Ricerca Libri aiuta i lettori a scoprire i libri di tutto il mondo e consente ad autori ed editori di raggiungere un pubblico più ampio. Puoi effettuare una ricerca sul Web nell'intero testo di questo libro da <http://books.google.com>

This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

<https://books.google.com>

40
Phys. sp.

143

40
Phys. sp. 143

Kircher

<36619764790016

<36619764790016

Bayer. Staatsbibliothek

S

ATHANASTII KIRCHERI
Regnum Naturae
magni- ticum
in tripli-
tum
Inanimato Au-
magnete
disposi-
to-sensi-
tum.

indeclinabi-
liter

pressa resurget

natura natura delectatur

Physica. De magnete 291.

Collegij Societatis Jesu Monachij 1666.

ATHANASII KIRCHERI
E SOC. IESV.

MAGNETICVM NATVRAE

R E G N V M

S I V E

DISCEPTATIO PHYSIOLOGICA

De triplici in Natura rerum MAGNETE, iuxta
triplicem eiusdem Naturæ gradum digesto

I N A N I M A T O

A N I M A T O

S E N S I T I V O

Q u a

Occulta prodigiorum quarundam motionum vires &
proprietates, quæ in triplici Naturæ Oeconomia
nonnullis in corporibus nouiter detectis ob-
seruantur, in aperta lucem eruuntur,
& luculentis argumentis, experientia
duce, demonstrantur.

A d

Inclytum, & Eximum Virum

ALEXANDRVM FABIANVM
Noui orbis Indigenam.

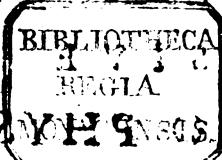
Romæ, Typis Ignatij de Lazaris. 1667. Sup. Permissu.

ИЗДАНИЯ И АВАНГАРД

19. 10. 1991

AMERICAN NATURAL

M V VI 6

THEATRUS MEDICO-HISTORICUS

О Т А М И Н а .

ОТАМИНА

OPTICAL 33

2

Der 17. Januar 1848. — Auf dem Platz vor der Universität und im Hofe derselben versammelten sich die Studenten und traten in einer Versammlung den Anfang des neuen Jahres an. Sie beschlossen, dass sie die Universität nicht mehr besuchen werden, bis sie nicht wieder geöffnet wird.

July 1977 marks the tenth year
of the *Journal of Health Politics,
Policy and Law*.

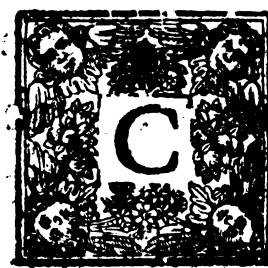

Sapientissimo Viro

ALEXANDRO FABIANO

Angelopolitano Noui Orbis indigenæ, insigni Theologo,
Philosopho, & Mathematico, nec non in Mexicano
Regno Congregationis CRISTI Presbytero-
rum Secularium institutori Munificentissi-
mo Felicitatem precatur.

Athanasius Kircherus è Soc. IESV.

Onsideranti mihi , Vir
Sapientissime , admi-
randum illud , ferrum
inter , & Magnetem
coniugium , mox menti Claudia-
nus ille lusus ingenio tumido con-
fertus obuersatur .

Quis

*Quis calor infundit geminis alterna metallis
 Fædera? que duras iungat discordia mentes?
 Flagrat anhela silex, & amicam saucia sentit
 Materiem, placidosq. Chalybs cognoscit amores.*

An non mirum, ipsos lapides suos
 pati affectus? ferrumque suis mul-
 ceri illeccbris, rigido regnare in
 pectore flamas? Verum enim
 verò pro nihilo hæc meritò cen-
 seri debent, si cum potenti illo
 magnetismo comparentur, quo
 duo occulta sympathici affectus
 motione excitati in insolitos mu-
 tuæ benevolentiae affectus exarde-
 scunt, vt proindè trita illa apud
Ethicos (*Virum amor inter duos sibi incognitos*,

exer-

exerceri valeat.) controuerfia , assertio-
ne plusquam veridica decisâ vi-
deatur . Mentre meam paucis
aperiam . TV Vir amplissime ,
Noui Orbis , ego Europei inco-
la , ignotus vierque virique: TV
forsan casu in nonnulla operum
mcorum volumina incideras , &
dum in tanta argumentorum va-
riete , eam maiori forsan , quam
tenuis mea opera merebatur , ve-
neratione suspiceres , absque ulte-
riori moræ prolongatione , ad Au-
thorem non solum cognoscendum ,
sed & quam arctissima amicitiæ
necessitudine tibi deuinciendum ,
lit-

literas ad me tanta verborum c-
nergia, tot tantisque benevolentiae
signis exornatas dedisti, ut ne-
sciam, quomodo occulta, ac fas-
gaci illa ingenij, morum, studio-
rumque concitatione, paronymi-
pha sympathia tandem acciderit, ut
me vel ex remotissimo Orbis Ame-
ricani angulo tibi praesentem, ipso
tentium illo homoeotropiā magni-
tismo attractum stiteris. Mirabar,
& ego poly paediam omnium-
que bonarum artium cultum in
TE novi Orbis Indigena & Imo
in peregrinis illis Americæ Regio-
nibus, ignotisque nobis Coeli par-
tibus

tibus; virum totum suum subsidij
instructum, ito d' à D' eo. charisma
tum (prærogativis) El dotatus esse
sunt, non mihi persuadere a potes
tam; donec reciprocus litterarum
commercium, iam ab aliquo anno
norum cypriensis scripto, ab omni
ni cuiuslibet ambiguitate TE nom
Indum origine, sed ex illius Geno
uensum Fabianorum Familia orq
tum Hispano internum stemmatum
omni exceptione maiorem invenit
Accessit hinc omnibus innocens
& inculpata vita EVAE inconci
tasse præfemdon sociata E CHRISSIA T
nae Religionis probuanda zelos

• III

B &

& soliditudine iuxta institutus
 Angelopolio Mexicanu. Regni Mich-
 he celeberrimam Ecclesiam fundasti,
 non tam Congregationem Presby-
 terorum Leontinum, quam Christi-
 annas prius signum munificientia in-
 stituit, cuius subfilio, quam exie-
 mia Deoque gratia beneficia Ec-
 clesiae in conversione Barbarorum
 praestiteris. Gratias etenim nominis
 TUA cum honore posteritas facer-
 bitur dei meoism esse quod ex tua
 misericordia induisse necessitudinis
 vingulis Edifici scidum ego. TE
 TUAQUE, TVI me meaque at-
 tentius considerasq; accidit, ut ex
 mu-

multa triusque admiratione, con-
stans & solitus ille mutuus amoris
affetus exortus sit, quem, ne otio-
sus foret, singularis exceptit libe-
ralitas & munificentia, quam non
nudis verborum lenocinijs, sed
preciosis ex novo Orbe ad me
transmissis muneribus i contestari
voluisti, & dum beneficijs conti-
nuis me tantum non obtruis, libe-
ralis ille ac insolitus Tibi ad bene-
faciendum animus, parem in me
gratitudinis affectum paperit quo
agitatus Inudo solum illo literarum
commercio minime acquiescendū
existimauit; sed qualis quantusque

B 2 ALE-

ALEXANDER ille in FABIANVS eset, tolli Orbis literario, hoc præsentis opusculo de triplici Magnete manifestandum duxi, ut vel ex ipso triplex ille insolubilis Magnetismi nodus, quo ego TE, TV me tibi adeò potenter deuinxi, veluti perenne foret initæ nos inter amicitia, foederis, amorisque immortale testimonium. Vale vir amplissime, vnicum amicitia meæ decus. Vale Deo, Noui Orbis bono, TIBI QVE. diù superstes.

Ex Collegio Romano Kalend. Ianuarij 1667.

præ-

Præfatio ad Lectorem.

*V*iam multorum annorum decursu haud infrequens cum Patribus nostris ex India huc Röمام aduenis, de varijs rarioribusque, quas India, tum in lapidibus pretiosis, tum in plantis animalibusque proferre solet, commercium mihi fuerit; Accedit ut ex mutuo illo literariae negotiationis commercio rara prorsus, & insolita ab ijs obtainuerim. Inter ceteros verò, qui Musæum meum huiusmodi munerum oblatione locupletarunt fuere P. Franciscus Doruille, & P. Ioannes Gruberus, quorum ille ex China per incognitas hucusque Tartariae Nationes, quas in China nostra illustrata descripsimus, in Mogoris Regnum appellens, ingentibus itinerum laboribus fractus, Agra Mogorici Imperij Metropoli, ultimum vitae diem obiit, vir ob vita morumque integritatem longiori vita dignus; Hic verò individuus longissimi itineris comes, prospera & incolumi valitudine usus, una cum P. Henrico Roth inconfusibili in expeditione Christiana Mogorici Regni Operario, huc Romam appulit, & que admiratione digna secum attulerat, ea qua par est fide, & sinceritate germana, liberali sanè manus mihi communicauit; Quibus sequentibus annis successe P. Sebastianus d' Almeida Lusitanus ex India Orientali

ne-

negotiorum causis huc Romam missus, complura earum rerum, quarum virtutes, & proprietates sat depredare non poterat, contulit. Verum cum huiusmodi rerum relationi nullam me fidem habere ostendisse, nisi ipsa experientia sensata de earam virtute me certiorem redderet; respondit, Roma non se discessurum, donec veritatis rerum depredicatarum per experientiam factae plenè compos fierem. Hac pollicitatione animatus, me absque mora ad periculum de omnibus, & singulis sumendum accinxi, & non sine stupore, & admiratione, qua mihi retulerat, vera esse, & omni fide digna, (quemadmodum ex huīus operis decursu patebit) cognoui. Quoniam verò in ipsa experimentorum praxi insignes quosdam, & verè admirandos occulte virtutis magnetismos deprehendebam; ideo opusculum hoc, de triplici Naturæ Magnete, Inanimato, vegetabili, & sensitivo inscribendum censui. Ceterum Benenoli Lectoris erit, ea quæ forsan in illo non tanta perspicacitate elucidata fuerint, benignè excusare, & quam difficile sit, viam ad abditos proprietatum, quos Natura non nisi paucis notos esse voluit, secessus aperire, sincera iudicij trutina secum expendere; Demum qualibetunque tandem illa fuerint, ea ad Diuum Nominis gloriant, & ad boni publici usum nonnihil profutara confido. Vale cœptisque faue.

Ioan-

IOANNES PAVLVS OLIVA

PRÆPOSITVS GENERALIS SOC. IESV.

Cum Opus, cui titulus Magneticum naturæ Regnum à P. Athanasio Kirchero nostræ Societatis sacerdote conscriptum, aliquot eiusdem Societatis Theologi recognoverint, & in lucem edi posse probauerint, facultatem concedimus, ut typis mandetur, si ijs, ad quos spectat, ita videbitur. Dat. Romæ 20.
Februario 1667.

Ioan. Paulus Oliua.

Imprimatur.

Si videbitur Reuerendiss. P. Mag. Sac.Pal. Apost.

M. Ep. Arimini Vicesgerent.

Imprimatur.

Fr. Io-Dominicus Leonius Mag. & Socius Reuerendiss.

Pat. Mag.Sac.Palatij Apost.

SECTIO I.**Præluforia.****C A P V T L.**

*Quam Natura in rebus singulis proprijs viribus
exornandis, potens sit, quam sagax,
et prouida.*

ICVTI vniuersa illa, & pantamorpha.
Mundi Natura, per omnia Mundi mem-
bra diffusa, hanc rerum vniuersitatem,
certo gubernat ordine, & constantia re-
git immutabili, ita fieri nequit, vt Di-
uinâ quadam lege Architectonica, & conseruatrice,
quæ consilio, & recta ratione omnia prudenter ad-
ministret, & prouidentiâ suâ tueatur, non regatur. Quæ
quidem mentis Architectonicæ ratio nihil aliud est,
quam Lex Naturæ immutabilis; quam Plato, Artem
Dei; alij famulam, ministram, siue instrumentum Opi-
ficiis, quo administrantur omnia, existunt, atque con-
seruantur, appellant; quæ sicuti Mundo cœua, eique
à sapientissimo Opifice ineffabili Diuinæ prouidentiæ
sux dispositione fatali quadam, vt ita dicam, necessi-

Lex naturæ
immutabi-
lis.

C tate

tate alligata est, ita in toto animantium, stirpium, mineraliumq^{ue} genere nihil spectari potest virtute aliqua particulari imbutum, quod illi veluti imperatrici suæ non subijciatur. Hinc quicquid Naturæ huius habet imperium, id perpetuâ constantiâ, rectaque ratione, & conuenienti lege sustinetur, neque à semita sibi præscripta, legeque data deflecat vñquam; Ab hac omnia in Mundo participant, cum nulla res quantumvis minima, sit, caj non insit vis aliquâ ab ea directa, quâ id, quod genuit, conseruet & tueatur, vt sic contra omnia incommoda, & naturæ suæ contrarias actiones munita in suo esse conseruetur. Quæ quidem immutabilis Naturæ vis rebus singulis implantata, cum non semper sit ex earum numero, quas qualitates manifestas, atque elementares Philosophi nuncupant; ideo eandem vt plurimam qualitatem occultam & infandam, Arabes colcodeam, Hebrei diuinæ potestatis instrumentum, ideo formans abditam in omnibus operantem, alii sympatheticam, & antipathicam qualitatem, nos haud incongruè Magnetismum appellandum duximus; siquidem omnis huiusmodi virtus rebus inexistenti secundum analogiam quandam Magnetis per attractum quendam dispulsiōnēque plenarie contingit: qui quidem attractus sicuti in amore quodam, quo res naturali appetitu similia sibi bona, amicaque vñre appetunt, ira dispulsus in odio quodam, quo dissimilia, mala, inimicaque à se remouere.

Omnes
naturali-
um rerum
virtutes
magneti-
cam vim
imitantur.

co-

conantur, consistit. Atque hæc causa fuit cur opusculum hoc, de Triplici in Natura rerum Magnete, inscripserimus; quod quidem præterquam, quod Magnetismos rerum singularium, à propriè dicto Magnetismo distinguuntur, tractare repulsiæ quoque virtutis in singulis rebus latenter, non iuxta theoriam tantum, sed & ipso experimento comprobatae, ac per conuenientem actiuorum cum passiuis applicationem mirandos effectus producere (. qui Magneticæ Artis nostræ unicus scopus est) doceamus. Tonus quoque vniuersi, atque adeò rerum orationum corporearum nexus; nouæ & singulari methodi ihuestigamus. Cuius quidem claves quicunque possederit, is porramp ad abditarum quantumvis rerum no titiam; adeoque verae illius, atque à veris Philosophis intentæ Sapientia, quam Magiam vocant, portam apertam se inuenisse gloriari credimus, nunc poterit autem et regnare.

C A P V T I I.

In Mundo sensibili nil adeò occultum esse, cuius probabilitis sicutem causa assignari non possit; ubi et diuersa Philosophorum sententiae, et opiniones de abditis Naturae operationibus adducuntur.

A Deò quidam rerum reconditarum insolentia perculti perterrentur, ut Socraticâ quadam pusillanimitate conuicti, nihil sciri, nec ulliusrei veram & genuinam causam assignari posse afferant; quos quidem ego, quantò in veram philosophiam sunt iniquiores, tantò minus reliquis tolerandos censeo: dici vix potest, quam mihi huiusmodi modici animi Philosophi bilem moueant, qui dum effectus quosdam à communi hominum sensu degeneres comperiunt, subito ad propudiosum illud ignorantiae asylum confugentes, occultam qualitatem esse, ac nullam proinde aliam genuinam causam inquirendam; hic Naturam humano ingenio metas prescripsisse; frustra quod Natura nobis abditum esse voluit, inquire; nihil quod ex primis qualitatibus non proueniat, sciri posse, aliaque sexcenta vana & futile effuentes ingeminant: Cum hoc ignorantiae pallio, præterquam quod exiguos in Philosophia progressus se fecisse monstrent, alta &

ge-

generosa pectora à tam laudabili veritatis inquirendæ studio mirum quantum auertant. Ego certè dum mundanum hoc infinita quadam varietate rerum instructum Theatrum penitiùs contemplor, nullum effectum adeò prodigiosum, nullius rei adeò occultam vim reperię, cuius à solerti sagacique ingenio causa probabilis saltem, aut verisimilis, si non certa aut euidens, adsignari poslit; Cùm nullæ vires, siue manifestæ, siue occultæ sint, quæ à Deo Opt: Max: sapientissimo sanè con filio, & ob certos fines, siue rebus propriam, siue nostram utilitatem respicientes, rebus creatis non sint inditæ, quas homini Mundi filio hæredi & vniuersorum fini occultas & inaccessas esse, Deum voluisse, non est credibile: adduxit enim Deus Opt. Max. cuncta animantia ad Adam, vt videret, quid vocaret ea, quo loco non incongruè per Adam, omne genus huma num intelligi poterit, quasi Deus in hoc Mundo soli homini rerum cretarum varietatem ob oculos posuerit, vt ingenij sui vigore, indagatis rerum singularium proprietatibus ad sapientissimum eorum omnium Architectum laudandum, amandumque conuerteretur. Igitur Naturæ opifex singula animantia, etiam minima, singulari quodam instinctu dotavit, qui quidem nihil aliud est, quam materialis quidam, seu potius umbratilis intellectus, vel operatio phantasie, qua determinatur appetitus animantis naturalis ad impetum, & fugam, ad commodum, & incommodum. Quis

Nulla vis
naturalis
tam occul-
ta cuius rc
tio saltem
probabilis
dari non
poslit.

Artificia
quibus ani
malia solo
instinctu
naturæ o-
perantur.

enim lance conficiendæ Bombycem, telæ contexendæ araneum, Apes fauorum, horreorum formicas, Hirundinem denique nidorum construendorum rationes docuit, nisi instinctus ille, suis vis phantastica, quâ quoduis sibi bonum eligit, malum reprobat? Quis docuit leporem timere Canem, & non Ceruum, cum deformior sit? Quis pullum timere Miluum, & non Panonem, aut Struthionem, cum grandior sit? Quis Ceruum admonuit, se plus valere levitate, quam viribus: Leonem ad usum vnguium quis instituit, Equum ad calcium, ut ille fugâ sibi consulat, isti armis, cum maiora tamen armamenta sint cornua? Quis Psittacos & Picas Rheticam, Cynocephalos Musicanam, Geometriam Apes, Architestonicam Hirundines, Ogygen Astronomiam, Araneos Textoriam artem docuit? Quis Ibi exhibitionem Clisteris, Hippopotamo phlebotomiam, cœmis Chirurgiam ostendit? Quis vires Cunilæ contra Serpentes Testudini reuelauit, quis rutæ, & origani vias ciconiæ; Angui contra hebetudinem oculorum manathrum, Hirundini contra coecitatem chelidoniam, hexines suæ ana gallidis ad purgandum stomachum vim catarticam gallinis, cæterisque Aquaticis demonstrauit? Solus instinctus ille naturalis. Si itaque Animalia bruta ex hoc instinctu sibi indito, ceu ex notis, aut noxiarum, aut sibi proficuarum herbarum vires cognoscunt, cur homini omnium fini huimodi occultarum virtutum per suas cau-

causas cognitionem denegatam negemus? Cur itaque Lupus cum Agno, Leo cum Gallo, cum Mure Elephas, cum Accipitre Columba lites agant, nè inaccessum humano ingenio putas; cum illi causas huiusmodi abditas reddere difficile non sit, qui admirabilem huius vniuersi harmoniam, vna cum suis harmonicis differentijs probè nouerit. Cur verò quædam Animalia in certa quadam corporis parte sedem virtutis suæ constituerint, & non in toto, vt in cornibus ceruus, in vngulis Alce, in ossibus Hippopotamus, in felle Bos, Hircus in Sanguine, ac denique in excremento cattus Indicus; illius causam non magis abditam esse scias, quam cur Taurus magnum caput habeat, camelus in maiori corpore minus, Orbis pesciculus verò nullus; aut enim totum caput est, aut totum venter: vel cur Equus solipes, fissipes Capra, Elephas nullifidus, Aues in vniuersum bipedes, aliæ quadrupedes, quædam apodes, nonnullæ diuersipedes; causæ enim harum, aliarumque diuersitatum, vt sunt sapientissimæ, ita ex seipsis sagaci Philosopho innotescunt. Non dicam hic de Plantarum, Mineralium, aliarumque rerum naturalium occultis motionibus, consensu, dissensuque; sileo de abstractis eorum qualitatibus, dotibusque planè diuinis, quæ tantæ sunt, vt nihil non eorum ope effici posse existimem. Verum ut sympathia & antipathia rerum hoc loco exactius discutatur, de ijs, antequam ulterius progrediamur,

non

Diversæ vi-
res in di-
uersis mem-
bris anima-
lium con-
duntur.

non tamen nisi paucis, modò tractare visura est ; hoc enim præstito, non dubito futurum, vt de natura Magnetis, sicut & de Magnetismis rerum non tantus amplius in Scholis difficultatis locus relinquatur.

C A P V T III.

*Quod rora Natura rerum in lice, & amicitia posita sit;
sive quod idem est, quod omnes actiones rerum
attractu & repulsi peragantur.*

Naturæ clavis vna est, quam is solus, qui in materia dissimillimis unitatem complectitur, teste Clavis Naturæ Algaziele, reperisse censeri debet ; etsi nemo eam possideat, nisi formas rerum, stimulosque motuum naturalium, qui ex lite & amicitia, seu discordi rerum consensu immediate resultant, quosque corporum vnio, & fuga necessariò consequitur, perfectè norit : Latet enim sub hisce totius Naturæ thesaurus, & arcana Diuinæ Salomon. Sapientiæ sacramenta, quorum scientiâ imbutus Salomon adèò gloriabatur, vt ipsis Regnis, & Sceptris multò eam anteponendam duxerit. Priusquam igitur ad ipsam rerum inuestigationem perueniamus, quæ nam, quales, aut quotuplices mirificarum huiusmodi Naturæ operationum sint causæ, ne in confusa illarum infinitarum congerie sine ordine versemur, hac pro-

prolatione prius examinare visum, et ut Consensus
igitur, siue differentias rerum, quoniam illum Sympathie
etiam (hanc) Antipathie vocant Greci; non vnam, ne
quidam volueret, sed multas & differentes causas, iacquo
occasions habet. Nonnullae ad has, aliæ ad alias Natu-
rae classes reuocantur. In multis concurreunt omnes;
in nonnullis aliquæ & certæ, in aliis vila solummodo
effectum prodigiosum producunt. Quædam enim à figura
rayeri potest, & à positione agentis, & patientis, oculi
cuique motus causam habent; vnde, nequit alioz
atropos Epicureis negamus; si quidem ab aliquibus
rebus qualitates quædam raras, sed & aliquos corpora-
rum vapores corporales, sed puluispodos, aut effluxio-
nes emanare non possunt, que nonne maximam ha-
bent in rebus singularibus, subiectisque distantibus,
operandi potestatem. In alijs subinde interuenit ali-
qua antiperistasis. Certe quantum imaginatio in ex-
tictis effectibus producendis validat, nōnum est; con-
currentibus inclinationibus, & sèpè lite & amicitia, cum
proprietatum à terra substantia proxinanum, tum
primarum & secundarum qualitatum sensibilium. Effi-
cacia quoque causa efficientis, & dispositionis patientis,
ambarumque applicationi multa adservidet. Virtutem
igitur mirificam magna est varietas. Sunt aliae sensibiles,
aliæ insensibiles. Quædam contraria intulere, quædam
amicæ. Primo igitur sub sensibiliua magna proprietatum singularium parvumque in cibis, plantis,

Variz cau-
se sympa-
thie, & an-
tipathie.

Varia qua-
litatum oc-
cultarum
diviso.

alijsque rebus naturalibus elutescere, continentur. Et enim lapis sistic sanguinem, caro coquuntur. Soggiugnus, Serpentes. Ganges fasciat, Telophorus occidit. Scorpiones, helleborum nallorum eisdem resuscitat, Ranunculus Sardous, nisi occidit; Sanina, &c. Rhododaphne homines sanat, intermit animalia; contraria Napellus hominibus exstinctus, animalibus quibusdam propinquus est. Atque ita si modi proprietates eti fugient scindunt, variis tamen ratione cognoscuntur, quorum omnium diuersa causa sunt, differunque plurimam à manifestis qualitatibus, ut potè realiter à primis, & secundis sensu perceptibilibus distinetur, de quibus in decursu operis tractabitur. Aliæ non sunt distinctæ, nisi modo & qualitate quadam particulari à primis qualitatibus, quemadmodum est eis naturalis in certis animalibus, qui in ijs maiorem efficaciam habet, quam ipsi ignis elementaris. Ita struthio consumit ferrum in flumine quoq[ue] ignis quamvis rarus, intensus vix confundere potest. Parvioriæ sicut aliæ in rebus qualitates priores sive differentes, ut in Galatia lapide, qui medijs in flammis ut calcificat, adigi non potest. Ita aliqui ignes, de quibus Plinius, in quædam subiecta nullam vim & potentiam dabant qui tamen plenique effectus antiperficiunt ex formarum repugnantium disficio. orte adscribendi sunt. Secundo considerari possunt aliae qualitates à sensibus penitus abditarum remotæ, mirabilium effectuum causa, quarum aliqua

Variz se-
ries virtutum

quae dominantes y aliae particulares sunt. Communes vocantur, non quod ordinatice sint aut frequentes, sed quod plerumque in una integra specie, hoc est, omnibus in diuis insit; inter Brasilem & Rueam populi rigerentur in istis, ex quod vix alterius netellari uenit fabriacat alimentum. Particulares sunt, que non omnibus & singulis in dividuis, sed in soli, insunt; ita dolup inter spides. Magno virtute in polos terrestres condescendit, & obtinet. Inter homines quoque insunt, ut
Mata
tibiale
portans
cervino
ad animos
ruris
 quidam quibus resolutum odor ingens tormentum adferunt, non rati abactorum presentiam sudant, ut & ad piberendem quorundam ipsis contrariorum presentiam. Quibusdam veneno sunt innoxia; Pyrrhus Rex Lienonis dico perito fai medebatur, & huiusmodi infatu; quibus plissim resoluti sunt historiæ, qui quidem effectus à concepitu originem suam plerumque deducunt. Tertio, qualitas subiecti varias quoque fundare possunt rerum sympathias, & antipathias; ita videmus animalia coniunctionem animalibus, non hominibus; animalibus & non animalibus, herbis febribus malignis; animali quodquid certe canum. Nari eti insunt, ut in Regno Granate noui Hispanie, solis Indis certi morbos destrueret, & contagiosus, externis neutiquam. Ita Lepus narmi superpnisi fuis, alijs spbatus, tenuissimis virus quibusdam caecorum veneno. fuis, quæ trahi dubie origine stante vñbis subit etorum constitutione induunt. Quando vapores quoque sive exspi-

Vapores.

rationes è corporibus diffusa, certaque viuum suorum spheras obtinentes, hanc infrequentem diffusum variabilem causae esse possunt. Sic rufus vicius sub se putridus, fructum sibi vicinum insit, ita herbe certis herbis sunt contrarie, quia exspiratio expirationi altericantis vel destruit, vel aliam prevalendo destruit, cuiusmodi videre est in silice, & carundine, & in quidam in Hispania pedibus regimur cingendo, e quos, Amanas frumenta sicut ab aliis fructus Adamas hinc in hunc vi polles consti- lere competit, & relinquentio in eo claram vix normit ferrum, & cunctis totum kalyxem in eo latet. Quin optimus hominibus tò, utrum coria corpora, ut plurimum subtile, quic- cibus.

Sonorum
prodigia.

est insensibiles exhalationes exspirantes, & respi- porum, & quibus dictae exhalationes procedunt, cons- titutio, & dispositio, innaturorum est. Sed etiam sensibiles esse potest. Ita Adamantem in posoniori angustissima ab igne immumperit & volvitur. Hinc est. His prodigiis fulminis terrae in liquorificientis inter ruginem, integratim exagio ad solis locorum quoque prodigia originantur, si non deducere videntur. Secundo non pura- qualitate efficiuntur, & in materia his dispositio malea prodigia exhibent, & de quibus in tractatu de Magnetismo planetarum. Septimo, & qualitates priores, & secundæ sensibiles aquilarum quoque sympathia in fundamen- tum sunt. Ita in Medicamentis, frigidis, & vobis calidis, calidi frigidis, humidi, siccis, secchi, baroidis, & vaporibus. Hac ratione optima animalia carnis, ioris, tantum degere, pos-

possunt, non alibi. Ita Ibis extra Aegyptum patrari
sum quae reges degit, ut spouas moriatur, quam alibi
moretur. sed polypus solus aqua maris saltem gaudet, in
aliis vivere nescius. Octauio Antiperistasis quam viros
posit effectus, neminem vivere arbitror: est enim ea
quoddam strategem Naturae, quo qualitates manife-
stae, vel cetera occurrunt, se contra intimes suos, qua-
dove ab ipsis impetuibus defenduntur. Hinc variariaque
rumque microscopiarum impressionum miracula
laus Démophoroh serius Alexandri Magni Soli sicut
balneis expolitus calidissimis frigore tremebat, hoc in vini-
bus calebat, cuius effectus causa corporis constitucio-
nis, percutimque tonatione, cetera causâ vivitâ depen-
debat. Non, ab elementis, sed metu vadit, ut si so-
no locali, sive quipolso tunc, magna effectuum prae-
giofossim congeritur. Hinc soluuntur quae
naturam incendorum subterraneorum esse cuiusque
minium i subiquido sublunari elucescentiam diffides
caelum, hinc ex his reflexum vocantur mirabilis,
consensus gloriarum diptilarum, aquiliter extensarum.
Hinc capsa deducitur, cuius ad somnum campanas, apud
Eusebius, magis circa perpétuo morebatus gallos
cachorum summi obtinendo, transnotis. Hinc denique
quarundam spiculatim formidabiles sonitus, cuius
modi. Oibus de specie similiter nascuntur, rationes erant
tub. Deinde, quarumque imaginatio, resuunt omniaque
transversaria, spissit, Lycolthenes & Agrotum scobos

Animalia
certa cortu
fides amat.

Metus va-
cui.

Mirus effe-
ctus spelun-
cae.

931

la, vii & Cosmo-critica Cornicis: Genitrix, satis dicitur
rare. Hinc sancti animalium diuersi dolorum produt
enones; Corni, Vulpes, Vrsi, Lepores in Borcaldensis
plagis, et continuo nimium albicanum aspectu, imagin-
natione adituante, producent omnia candida, & alba;
ita multi solo aspectu, & olfactu purgantibz. modicamen-
ti, apprehensione forti purgantibz vera Prothei filia,
omnium, ut dixi, transformatrix est imaginatio, de-
qua fons quoque in Tractatu de Magnetismo imagi-
nationis in Arte nostra magnetica. Unde primo, multi
etiam prodigiis effectus proveniunt ab harmonia son-
is, & Musica, non in corpus tantum, sed & in ani-
mam, & spiritus ius suum pretendente. Item & diffi-
ciles contagiose qualitatis; hinc scisciti naturalis easca.
Duodecimo, & vehementia quarundam passiones humi-
tri, proficiuntur multi. Hinc per harmoniam actiones
cordium, & vniuersas, que est in corpore anima
mam inimici sentiunt, hinc fidates prodigiis, hinc
sanguinis affinitate coniuncti se scribunt, nobis quod co-
di quidam ex anima, aut potentiss. ingrediuntur,
(quae madmodum multa perperam fecerunt,) quo dif-
ficiem afficiant, sed vel perporco effusio, similitate qual-
itatis alterante, si vicini sibi sint, aut si remotiores, ha-
bitum Daemonis instinctu, aut alia hyperphysica quendam
actione id fieri censendum est. Desinatur quæ cor-
ponibus & cœlestibus, sideribusque causa mirabilium de-
ducit, ut plenarium solent, quotum alia motu, allatim
loci

lore influxu particulari, particulares effectus rebus sublunaribus imprimunt; de quibus omnibus quam amplissime in Arte nostra magnetica actum est.

Atque ex his omnibus hucusque fusiis forsan quam par erat, enarratis, sat liquet, non à solo Cœlo, aut clementia, dissensu consensuque rerum leges deriuandas, sed varias esse huiusmodi effectuum causas, prout in hoc breui ætiologismo docuimus. Præterea cum omnes res agant effluxum quendam, sive diffusio- Omnes res agunt per nem qualitatis suæ in rem, quam afficiunt, factam; effluxum radiorum.

fluxus autem is concipi non possit, nisi per lineas quae datæ brevissimas in orbem diffosas; hinc omnes effectus huiusmodi varios rerum in se mutuo agentium, quacunque ratione productos, per radiationem quartam fieri dicimus; naturâ compendiosè omnia sub brevissimis lineis connectente. Cum igitur in eis ceteras prodigiosas naturæ operationes possemus in Magnetici operibus huiusmodi radiatio adperstans, quatenus propriæ magnetismi, sive formalem actionis magnetis electus; hinc per similitudinem quandam, & analogiam, omnium rerum vires ac qualitates, quibus in se mutua radiatione agunt, magnetismus appellare visum est; qualem, autem quæ ad agentium à protulâ natura unaqueque res sit apta, & quomodo ei operationes suas singulæ res perficiant, iam tempus est, ut aperiamus, à mundanis corporibus initium factum.

CA-

ad hanc etiam etate pietatis, in quinque partibus, ut
magis in pietatis et amissione, et in pietatis et
debet in amissione et in pietatis et in pietatis et

De Magnetibus animatis.

C A P V T I.

*Compositiones rerum in elementari Mondo non nisi ad
attractum & repulsum fieri.*

Facultatem, uti hoc loco elementorum, ita, ceterarum rerum, de quibus hoc libro dicturi sumus, magneticam, iuxta analogiam quandam, appello. Sicut enim magnes naturali, eoque sibi innato appetitu, certam positionis suæ situm, ut in eo non existat tantum, sed etiam ut bene existens ac veluti in centro quedam quietescens, ab omni violenta positione Naturæ maximè contraria, immunis conservetur, appetit, ita etiam dico: singulis rebus naturalibus haud absimilis à sapientissimo nature Opifice appetitus est iustus, quo situm, locumque certum veluti quietis suæ dentura appetunt, ut iuxta naturæ suæ exigentiam in eo commode consequentur, ac proinde ab omnib[us] huic situationi contrario remis velisque fugiantur, quamquidem suationem cum veluti quidam confundunt, & corroborantium corporum attractus, repulsum,

Elementa
contra suū
appetunt.

.A.D.

suf-

fusque nocentium consequatur, ex illo mirifico rerum omnium consensu, partiumque singularum ad conseruationem totius vnanimi conspiratione facta, magnetica illa rerum vniuersi catena promanauit; quam quibus modis, & an verè magnetis vinculis constet, iam explicare aggredior, ab elementis exordium facturus.

Itaque quadripartito diuisit Deus opera sua, vide-
licet in quatuor elementa, ex quibus omnia reliqua
constarent, eorum vnumquodque admirandis quibus-
dam dotibus instruens, eo omnia foederc connexuit,
vt quamvis vnum alteri sit contrarium, mediorum-
tamen interpositione, contraria ipsa amicam quan-
dam inimicitiam, vel potius discordem concordiam,
affectare videantur; quâ vnum alterum ita prosequi-
tur, vt facilius sit, vniuersum Mundum perire, quâm
vt illa ab operationibus suis defiant. Præterea qua-
druplici virtute ea sapientissimus naturæ opifex ditauit, Quadru-
plex vis c-
lementis
inest.
ita præpotente, vt ex ea quicquid effectuum admiran-
dotum prodigiosorumq; in Mundo vñquam comparuit,
veluti ex fôte profluxerit. Quarû prima virtus est rarefa-
ctionis & cōdensationis, ex quibus magnetica ista vis, quâ
vnum alterum perpetuo trahit, aut pellit, resultat: quarû
ista ex centro ad circumferentia, hæc contra ex circumfe-
rentia ad centrum per contractionem quandam lata, non
malè concupiscibili & irascibili, seu odibili potentia
comparari potest. Secunda vis. Assimilativa est, quâ
vnum perpetuo alterius affectat perfectionem, vel

Rarefactio
& condensatio.

E vnum.

vnum aliud sibi assimilari nititur. Tertia est vis appositiua loci, quâ vnumquodque locum sibi conuenientem non petit solum, sed & alia secum ad eundem trahere nititur. Quarta est vis communicativa; quâ magneticas vires alijs quoque mixtis corporibus confert; è quibus in mixtis corporibus subinde rari quidam & additi Naturæ effectus, admiranda, inquam, lis quedam & concordia rerum, quas Philosophi subinde non intelligentes sub occulte qualitatis nomine sympathiam siue antipathiam indigitant, originem fortuntur, de quibus iam singulis restat dicendum.

Vis attractiva ele-
mentorum.

Caloris, &
frigoris ef-
fectus.

Attractiva itaque, siue vis quedam magnetica Elementis inest, in expulsione, & attractione consistens, quam ego nihil aliud esse dixero, quam vim rarefacti- uam, seu condensatiuam, aut contractiuam extre- rum elementorum terræ & ignis, vt & humidi & siccii, quâ dicta elementa, vti contrarijs qualitatibus sunt imbuta, ita continuò luctantur, nunc rebellionis, nunc pacis foedera pangentia. Ignis rarefaciendo in omnia sibi ius querit, dum omnia rapit, & violenter attrahere nititur: Terrâ vero dicta condensando, eadem sibi iura prætendit. Ita pari ratione calidum fugat frigidum, frigidum calidum; siccum abominatur humidum, humidum siccum; victoriam tandem reportat id quod altero virtute sua potentius fuerit: Calor enim, siue ignis, quemadmodum omnia subtilia, & perfectus reddit, ita ex aduerso frigus igni contrarium, omnia condensat, constringit, aquamque quasi com- pri-

primit, resistit calore ignis, aërisque subtilitati. Unde sicut ex illo ignis æstiuo tempore caloris sui excessu aërem rarefactum, ob tenuem essentiam eleuatum quasi attrahens, attractum in se cœu nutrimentum conpertit, qui denique in igneam mutatus indolem fulmine, fulgure, & coruscatione seu lampadibus sequitur. Aér vero eadem ratione rarefactus, aquam elevans attenuat, quæ in aëris mutata formam, numerosam producit ventorum mobilium propaginem. Hyberno verò tempore deficiente calore, frigus proprium terræ opus, aquam condensando crystallum, seu glaciem, terræ sobolem, producit. Aqua hac ratione contracta, in aquæ formæ locum, aërem, ut in locis frigidis & borealibus sit, substituit; ne verò ex hoc contractu aërem inter & ignem spacium aliquod corpore vacuum relinquatur, prouida natura ita exigente, ignis velit nolit aëri succenturiari cogitur. Atque ex huiusmodi operationibus secunda elementorum vis Assimilatio resultat, quâ vnum alterum sibi simile reddere nititur. Namque ut tria elementa sine igne mortua sunt, ita ignis sine tribus cœteris: Ignis tamen reliqua antecellit, vim obtinens excellentiorem, qua cœteris splendorem impertiri potest, suo splendori æmulum. Quis non videt, quā mirificè hoc elementum aërem illustret? huncque ad similem claritatem, ad similem subtilitatem omnis crassitie expertem, ac quævis penetrantem, omnibus ex eo depulsis tenebris, ab omni excrementitio humore, furnisque terrenis

Affiliatio.
ua.

Ignis excel-
lit.

eundem expurgando, perducere nitatur? certè huic rei argumento est ignis noster culinaris, qui ligno, aut cespitibus siccis enutritus, magna vi colligit, & quasi sugendo attrahit ad se aërem, eum nitidum, puerum, lucentem reddit, sibique assimulat penitus; quod ipsum tam audie, tamque impensè facit, ut subtracto, aut interrupto aëre mox suffocatus intermoriatur, ac tenues evanescat in auras; ita ut aëremne ignis escam seu nutrimentum vndequaque summo nisu attractum; ignemne aëris dicam, dispici vix possit. Nam ut ignis vita ipsa est, viuit verò in aëre; haud secus in igne viuit aér, Aqua in Tellure, Tellus in

Elementa
sibi innice
commista
sunt.

Aqua: Ignis aërem perpurgat, aér aquam, aqua terram. Vnumquodque sibi suoque splendori adsimilar alterum. Quis non videt, quām atri ac terrei sunt carbones extra ignem? quām clari, lucidi in igne, non minus quām ipse ignis? tantum enim ignis splendorem illis impertit, ut etiam in formam penitus diuersam transmutentur, tum reuertantur ad pristinam suam naturam. Quin imò ipsum cinerem & arenam, opaca & squalida ceteroquin corpora, ignis tandem ope in vitrum mundissimum, subtilissimum, sibi profus simile, diaphanum, & propè insensibile corpus transmutat. Quis ignorat aquam ipsam igni ceteroquin maximè contrariam, igni nihilominus aëre mediatore, in oleis, ceterisque aquis combustilibus accensam ita coniungi, atque adeò vtrumvis sibi alterum assimilare, vt identificata, ignisne aqua an aqua

aqua ignis dici debeat, vix discerni possit? Tertius Appetitua Elementorum virtus est Appetitua loci, quā unum loci. quodque proprium sibi & naturalem locum appetit: Ignis quidem calidus & siccus à medio ad circumferentiam latus supremum sibi locum vendicat; terra verò frigida, & humida à circumferentia ad medium lata; in centro quietis suæ terminum statuit; aqua verò & aér, quorum hoc calidum & humidum, illud humidiū & frigidum est, media quadam ratione lata, nec à medio perfectè remouentur, nec ad id accedunt perfectè, & simpliciter, sed secundum quid; cuius rei causa est, quod sicut calor leuitatem, & grauitatem frigus, ita velocitatem, viaciam, & incessum in corpori leui & graui simul in unoquoque ad locum suum naturalem siccitas opituletur; Humiditas verò, cui & aqua & aér subiectus est, incessus latiorisque ad locum naturalem in utroque tarditatem efficiat. Unde omnia levia, siue simpliciter ea levia sint, siue secundum quid, sutsu necessariò currunt, grauia verò qualiacunque deorsum: Ignis igitur sursum euolat, secum auferens aërem, aquam, terram, quæ frigore aëris condensata sui similia petant, ea videlicet, ex quibus fuerunt producta: Ita aqua virarefactua ignis in aërem conuersa, circumstante frigore densata diffolutaque per pluviā, aquæ sibi similis & homogeneæ decidendo coniungitur; aqua in glaciem conuersa calore soluta mox fluxilem naturam, locumque sibi naturalem resumit, ita finis cuiusque idem est, ac ciuf-

Aqua, &
aér media
elementa.

civisdomi principium ; quod è terra pullat, ad terram reuertitur ; quod ex aqua , ad aquam , & omnia tandem ad eum cœi finem ulticham , à quo originem haurerunt, redeunt. Quicquid est, id initio perfectissimum fuit apud Deum, atque ad eandem suo tempore perfectionem reuertetur , tum, cum elementa colliquescent, & pristinum induent splendorem coram Deo ; nihil ibi peribit præter iniustitiam hominis, qui sicut finem hunc ultimum lumine etiam naturæ cognitum, depravatae quadam voluntatis affectu amplexari noluit, ita & sua propriâ culpâ eo æternum priuabitur. Quartæ vis Elementorum est , communicativa , quâ se suasque vires singulis rebus naturalibus communicant , cum nulla sit corporea substantia que non ex ijs constet . Nam quæcumque in hoc vasto mundi theatro continentur mixtæ naturæ corpora, ex ijs sunt & composita , & ad eadem ignis beneficio , qui velut umbra quedam primi entis est , ad pristinam suam essentiam , ut posterè ostendemus, reducuntur ; quod si ex quatuor elementis composita; ergo vires quoque eorum paulò antè memoratas participabunt ; ergo ex hoc ipso operationes magneticæ , attractionis , repulsionis , assimilationis , situationis , ac communicacionis donique in omni mixto , siue id minemale fuerit , siue vegetale , sensituumque , necessariò resultabunt .

Communi-
catiua
vis elemen-
torum.

CA-

C A P . V T I I .

An elementa verè Magneticè trahant.

QVI tractiuæ virtutis magneti inexistentis. rationem probè norit, is assere cogetur, Elementorum virtutem attractuam verè magneticam esse, non posse, sed per quandam similitudinem, & analogiam comparatam, quâ omnia mundi corpora se inuicem trahere & repellere videntur. Tendunt itaque grauia ad centrum suum, non quia attrahuntur cœu partes terre connaturales & magneticæ, nec ullo motu circulari superfluo diriguntur; estet enim hoc multiplicare entia sine necessitate, sed grauitate insitâ centrum pertinet. Nec argumentum valet, si per linea*m*a rectam descenderet lapis sine motu circulari directione, nullam possa dari rationem; ob quâm in principio, quam in fine tardius sit descensurus; nec enim necesse est, ut grauia, dum velocius mouentur in fine motus, substantiam mutauerint, aut ipsam virtutem motuam, quam grauitatem dicimus, sed solum maiorem acquisuerint impetum, quem aliquis forsan nomine grauitatis intellexit: verè enim virtus motu*m*a mouet producendo impetum, siue in eo subiecto, in quo ipsa est, siue in alio, quod extrinsecum ab eo mouetur, & quidem maiorem, quó diutius & celerius mouet: constat autem huiusmodi impetum in motu grauis ipsius à gra-

Grauia cō-
trahuntur
ex insita
eis graui-
tate.

à grauitate imprimi, tum alijs experimentis, tum eò
 quod è medice distantia decidens globus super vnam
 lancem vacuam, viginti & multò plures sibi similes
 globos in altera lance possitos non solùm æquiponde-
 ret, sed & peruincere posset & eleuare; & continenter
 experimentum ad vincendam difficultatem in passionib[us],
 & scissionibus plus grauitatem per motum acquirere
 incrementi, licet ipsa medica sit, quām virium ha-
 beant, quāe maximè videntur præstare grauitatē in-
 quiete, alit minori imotu. Iterum Strato & Epicurus
 apud Simplicium carm. 87. putarunt, omnia corpora
 esse grauiā, nullumque leue; cā tamen grauitatis pro-
 portione, ut terra sit omnium grauisima, aqua mi-
 nus grauius, aén ad huc minūs, ignis minimè; omnem
 igitur motum sursum dicebant esse violentum, & fieri
 solūm per extrusionem, eò quod corpus grauius ten-
 dendo deorsum per suam grauitatem ex loco inferiōri
 quasi exprimat corpus minus graue, quomodo lapillos
 compressis digitis exprimimus. Sed contra hoc est
 manifestissimum experimentum; videmus enim quie-
 to, & cotranquillo aerei flammatā ferri sursum pyra-
 midaliter, cum tamen si per expressionem hic motus
 fieret, anuersa flammatā figura esset, aut certè inferior
 parsonon minus quam superior acuminata, vt sit in
 omnibus non duris, quando per expressionem sursum
 iaciuntur. Secundo; quinta essentia vini in lapide ac-
 censa sursum fertur, non per expressionem, sed insita p-
 letiorat; genitum exprimens, vel desig[n]at sub basi ignes
 auo-

auolantis, & illū protruderet; quod est falsum; vel superintēbēns grauitando hanc expressionem efficeret, neq; hoc, quia aëri vertici ignis incubens, cum deprimetur, ac reuerberaret deorsum potius, quam sursum. Tertiō sunt duas pilae æneæ, una solida exigui ponderis, altera maiotis; sed plena inclusō aëre; hæc sine dubio ascendet supra aquam; non item minor; si ergo aqua deorsum tendens exprimit unam pilam; cur non & alteram? non igitur pila mouetur sursum, quia exprimitur, sed quia in se habet aërem naturā sua leuem. Nulla igitur vi magnetica, nulla expressione sursum feruntur copora, sed insita leuitate; est enim hæc motrix qualitas sagaci naturæ consilio indita rebus elementaribus, vt quodus per eam proprium sibi locum in universo, ad conseruationem totius acquirat. Neque aliquis hīc obijciat, nos hanc qualitatem dicere formam substantialem elementorum, vt quidam perperam sensere; nequaquam; sed dicimus eorum accidentia propria, & potentias naturales à natura ad motionem faciendam institutas; neque à forma substantiali immediate, sed ex primis qualitatibus oriri; cùm, vt dictum est, causa proxima effectuā grauitatis sit frigus, leuitatis calor, dummodo ad sit debita rarietas, vel densitas per modum conditionis. Nec tamen solum frigus grauitatem, calor leuitatem producit; sed requirunt insuper aliquantum primarum qualitatum combinationem; ita vt calor eum siccitate faciat quandam igneam levitatem, & cum humiditate aere-

Elementorum
rum con-
tempera-
tio.

F am;

am; frigus vna cum siccitate efficiat gravitatem ter-
ream, cum humiditate aquam; ut proinde ea non
essentialiter, sed accidentaliter tantum differre possa-
mus. Ex his omnibus paret, Elementa se inuicem
nulla ratione magneticè, sed qualitate propria trahor-
te; si enim v. g. terræ centro vis quædam inesset, eius
hanc dubiè certa & determinata Sphæra futura esset,
sed lapidem, constat, nullum habere terminum ten-
dentiæ suæ ad centrum; ergo. Iterum finis magnes-
ticæ attractionis est situare, & constituere se per mo-
tionem magneticam in situm naturæ suæ conuenien-
tem, qualis est polaris; finis attractionis elementaris
est, vel ad vacuum impediendum, vel ad vniuersum
partium, vel ad debitum locum in vniuerso obtinen-
dum; qui fines cum diuersi sint, attractio quoque
diuersa sit oportet.

C A P V T . I I I .

Quid sit Magnes inanimatus.

Admirabilem quandam superiorum inferiorumque
naturarum consensum esse, nullus hucusque
Philosophorum negavit: Ceterum quoque vniuersum,
cum singulis suis astris magnetica quadam (. si ita
loqui fas sit) vi in hæc inferiora pollere, ego ipse
met, nisi irrefragabili experimentorum demonstra-
tio-

tione convictus, nunquam credidisse; est enim quarrundam rerum sublunarium ea cum æthereis corporibus amicitia, ea veluti amoris impatientia, vt nisi amici corporis præsentia perfruantur, nulla ratione intra terminos à natura præscriptos contineri posse videantur. Ac solēm quidem omnia sibi copulare, alijsque corporibus vim copulandi communicare, nemo nisi solis lumine destrutus negabit: Lunam, humidiōris substantiæ res adeò depereunt, vt nisi eius amico perfiruantur aspectu, contabescant; cœteri planetæ suas quisque in sublunari Mundo subiectas res habent, in quas mirificas suas facultates influant, iuxta illud Hebreorum: *Non est herba inferius, quæ non habeat stellam suam superius, quæ dicat ei, cresce.*

Mira vis
superiorū
corporum
in inferio-
ra.

Axioma
Cabalisti-
cum.

Ex qua quidem mirifica rerum omnium magnetica combinatione reconditor illa Philosophiae pars emerit, quam magiam veteres appellarunt, quæ superiorum cum inferioribus, id est, actiuorum cum passiuis conueniente applicatione, similiumque cum similibus dissimilibusque artificiosa combinatione facta, miros & inuisos effectus producebat docet, quas formarum congruitates ad rationes animæ mundi Zoroaster ideo diuinias illices, vt & Synesius, magicas illecebras appellauit.

C A P V T . I V .

De particularibus Magnetibus, qui in Natura

verum perperiuntur.

Nihil verius esse, quam omnia in omnibus, satis superque magnetica hæc rerum catena demon-
strat, quâ omnes res ita arctè sibi invicem conne-
ctuntur, vt etiam si contrariarum sint qualitatum, in unum tamen latente quodam rerum omnium consensu magnetico coëant. An non vidisti, quâ mirabilis
Omnis in suo modo insunt.
Mirarerū concatenatio.
sit Elementorum lusus? quâ contraria etiam se, mediā-
te altero, ambient? quomodo ignis aquæ, aqua igni, terra
aéri, aqua terra coniungantur? & quomodo mundus hac
discordi rerum concordia conseruetur? Quid est in Coe-
lo, quod non elementaris regio? & quid in elemen-
tari regione, quod subterraneus mundus non conti-
neat? natura in omnibus semper est sui similis, cuius
primaria in elementis sedes est, ex quibus omnia, quæ
in sensibili hoc & corporeo mundo sunt, constant; om-
nis actionum naturalium processus magneticis con-
stat legibus, quibus imbutæ primò elementa, eas
coeteris deinde mixtis communicant. Vides quomodo
crassum illud aquæ corpus, à sole, igne illo coelesti,
sensibiliter attractum in altum, inlatè diffusum aërem
mutetur, parte in ventos abeunte, parte in pluuias.

ad

ad terram irrigandam destinata; parte denique feruore solis à terra eleuata, frigorisque nocturni vehementia iterum condensata, mox in rorem dissoluatur; quo quidem siens terra inebriata, in eo quasi putrescens, h[ab]et quiescit; cum porro duo h[ab]ent coniuncta totam plantæ substantiam peruidunt, solis virtute liquidus humor ad extremitates usque plantarum attrahitur, isque cum suā naturā subtilior & leuior quam terrestris portio, nutritioni destinatus sit; hinc fit, quod liquor attenuatus degeneret in aërem, relisto plantis terco nutrimento, quod ex ingenita sua potestate, & viā attractum, conuertit in substantiam sibi similiem. Atque hinc est una alimonia omnium è terra nascentium, omniumque viuentium corporum. Hac est Incremen-
tum vege-
tabilium. causa quod omnia post putrefactionem in terram revertantur, experimento quidem indubio, sed quod vix millesimus quisque vel intelligit, vel recte perpendit. Hac eadem ratione mineralia, vegetabilia, & fensis omnia crescunt, viuunt, & conseruantur. non alia est rerum procreandarum in hoc magno naturæ coniugio, ratio, in quo ignis sponsus, sponsa aqua, terra & aér paronymphi, quibus medianibus coēuntes infinitam mixtorum producunt sobolem. Elementum enim quodlibet in sua sphæra est, sed unum ex alio viuit, ut supra dictum est, & tamen coniuncta non conueniunt, nisi alia mediante. Sed aqua est omnium elementorum mater; hanc incubat Spiritu ignis; causante igne, aqua fit materia ventorum vaporumque.

que aptorum; ut congelentur cum terra per aërem cœlum, qui ab initio separatus fuit ab illo, & hoc motu perpetuo sine intermissione agit. Ignis igitur non conficitur aliter nisi motu; motus ergo elementorum causat calorem, calor mouet aquam, aqua aërem omnium viuentium vitam. Iterum elementum aquæ aëris flatibus agitatum, oleagineum seu bituminosum humorem producit, & Sole opitulante saltem. Quæ omnia luculentè demonstrat diuinum illud distillandi studium, ubi ignis agens in res humidas, & vapidas, quæ tumentis vasis alueo clauduntur, ad vasis caput, sui vi caloris spiritus subuehit, ubi frigore concreti, densioresque facti, vasis fornices irrorant, & demum per canalem in subiectum recepaculum guttatum refluxunt. At si copiosius ignem supposueris, spiritus veluti torrentis vi austus fractus, in pingue substantiam vertitur, id est, in oleum, & penitus partes elicit: idem etiam cunctiet, si vas soli tepido, vel feruentiori exposueris; nam & aquam, & pingue distillabit. Pari prorsus ratione ignis ille cœlestis terras, plantas, herbas calefaciens, humidos vapores, qui sunt rores plantarum, oleum, & resinæ per latentes, & apertos corticis poros, veluti per syphonem attrahit, purum semper ab impuro separando; purum stat, & congelatur in flores, impurum abit in folia; in corticem, quod grossum spissumque est; id quod vapidum & pingue est, attenuatum in aëram eleuatur; at nocturno frigore condensatum in rem abit, ac herbis suis restituitur; quas & antelucano

Distillandi
ars simia-
Naturæ.

Ortus & incrementum planitarum.

ma-

madore conspergit, variarum virtutum pro conditione, plantæ, cui insidet, particeps. Pingue verò exhalans condensatum in met, gummi, & glutinosos liquorēs, sudoresque, cuiusmodi manna est, super idoneas frondes, truncos, & fixa infidens abit. Sie ynfusisque liquor insitas sive plantæ virtutes retinet. In hunc igitur modum res crescunt, ex aqua videlicet omnia: Nam ex illius vapore subtiliore, res subtile & leues; ex oleo verò res graues, & preciosioris substantiæ; ex sale verò res prioribus longè pulchriores. Si enim vapor ille omniformis, prima metallorum materia (quæ quidem nihil aliud est, quam humiditas quadam mixta aëri calido, & est in forma aquæ pinguis adhærentis unicuique rei puræ, vel impuræ in uno loco abundantius, ob terræ porositatem ad magneticam virtutem exercendam, resque sibi conuenientes attrahendas aptiorem) si inquam è profundissimis. Terræ visceribus huiusmodi vapor igne illo subterraneo in profundissimis terræ visceribus inclusio, (quibus tota terreni Mundi machina veluti animatur, sublimaturque) per varia Terræ spiracula veluti syphones quosdam in varia loca, singulasque rimas penetrans, diffunditur; fit, ut si dictus vapor per loca calida, & pura, ubi parietibus sulphuris lensor, & pinguedo adhæret, transferit, statim accommodando se adiungatur illi pinguedini, quam postea secum sublimat; & tunc fit vnguiculæ, & redicto vaporis nomine, accipit nomen pinguedinis; quæ postea veniens sublimata ad loca alia; quæ iam vapor an-

Ros vires
plantæ, cui
insidet, ha-
bet;

Vapor.

Auri ge-
neratio.

antecedens purgauit, ubi est terra subtilis & pura, & humida, implet poros eius, & iuncta illi aurum efficitur;
 Plumbi. Si verò pinguedo illa venit ad loca impura frigida, sic plumbum; Si verò talis terra pura sit, & mixta sulphuri, sit stannum; quod enim magis depuratus locus fuerit, eò pulchriora reddet metalla; Si verò ad terram siccari, & impuram, siue homogeneam telluris partem peruenierit pinguedo illa, ferrum generabit. Sic vapor ille, sublimatus per poros terræ secum omnem impuritatem terræ usque ad circumferentiam trahens, ab aëre congelatur; quod enim aér creat purus, aér congelat crudus, quia aér in aëre habet ingressum, & se iungunt inuicem: natura siquidem natura delectatur; ita sunt petræ, & montes laxezi. Quod si vapor naturæ per se, sublimatus sine accessu pinguedinis, & sulphuris, &c. venit ad locum aquæ puri salis, sunt adamantes, & hos in locis frigidissimis, ad quæ pinguedo peruenire posquit; si ad locum aquæ vitrioli viridis, in Saphyrum, aut Smaragdum congelatur; si in aquam cinnabaris subtilem, in Rubrum condensatur; (, ubi nota omnia, aquam, si sit sine spiritu, calore; si verò spiritum habeat, rigore congelari: qui illud sciuerit, maximum, se certiorum: se adeptum esse norit.) Non secus, ac si in planœ aliqua diuersi coloris, & proprietatis res, veluti cerussam, minium, cinnabatum, cætinum, sal, vitriolum, arsenicum, & similia, in circumferentiam disponas, è genro verò hujus plani liquor scaturiat, qui se per totius planæ superficie spaciū diffundat,

Ferri.

Iapidum.

Adamantes.

cer-

certum est, liquorem cum cerussa album, cum minio rubrum, viridem cum ærugine, cum arsenico flauum futurum. Iterum cum salis aqua æragineæ mixta, Smaragdinum aliquid, & vitrioli sulphurati aquam cum cinnabari, aliquid pyropicum producturam. Pari ratione, si liquor prædictus rebus sapore dulcibus coniunctus fuerit, dulcia; si acribus & amaris, acria & amara; stipticum, si stipticis; venenosa, si venenosis; salutifera, si salutiferis, singulis rebus humorem magnetica quadam vi ad se trahentibus, & in substantiam sibi similem transferentibus. E cuius quidem humoris, cum infinitis rebus naturâ differentibus, commixtione, infinitas quoque rerum species produci necesse est; quas quidem omnium vires & proprietates in simplificibus suis cognitas, qui rectè, & sagaciter combinare norit, ei nullum amplius abditum in Natura effectum, nullam rerum sympathiam, aut antipathiam, quas tantopere mirantur homines, incognitam esse posse.

Liquor re-
rū quas trā-
fit qualita-
tes assu-
mit.

arbitror; sed veluti Naturæ quidem Archæus præ-
potens, sagaci rerum omnium agentium,
cum patientibus facta-applicatione,
quicquid Naturæ operatur, &
ipse tanquam Naturæ si-
mia ad exemplar eius
omnia opera-
bitur.

C A P V T V.

De Magneta venenorum noniter detecto, eiusque mirandis virtutibus, & proprietatibus.

Reperiuntur in India Orientali nonnulli serpentes, quos lusitani cobras de cabelo, id est serpentes pileatos vocant, ob cuticulam in capite prominentem; quam ubi irâ exarescentes exercent pilei formam mentiri videntur. In hisce serpentibus lapis inuenitur, quem à serpente Lusitani la piedra de la cobra de cabelo, id est, lapidem serpentis pileati appellant. Et quoniam in omnibus Indiæ Regionibus huiusmodi serpentes reperiuntur, non tamen omnes huiusmodi lapidibus à natura ditati inueniuntur; sed in proprijs regionibus, cuiusmodi sunt, meridionalis Chine regnum, quod Quansí vocant, deinde probatissimæ in regno Mogorum, quod Indostan appellant, & quam maximè in Diensis territorij districtu, melioris præ ceteris omnibus notæ. Qui autem huiusmodi serpentes capiendi modum quam dexterimè callent, sunt Brachmani, & quas logues vocant gentilitiæ superstitionis eremicolæ; longâ siquidem experientia Modus capiendi. docti, vel ad primum serpentis pileati aspectum ex certis signis norunt, qui lapide turgeant, qui non; nec hic sicutunt, siquidem comparatâ horum lapidum copiâ, contusos atque vñâ cum reliquis serpentis parti-

claus, addita nomina lib ex terra sigillata, aut etiam
quæ manu agni faciunt terra nacchienti, in massam reda-
ctos, lapides efformant artificiales, eadem virtute,
qui naturales imbutos, quos deinde magno questu
caducem vendunt, sebaci lapidis conficiendi ita tena-
ces, ut nullis aut precibus, aut obsequiis, propositis
que munimis, id aduenire exterquerere possint. Sed
hisce paucis prælibatis, iam lapidis virtutes, & mirifica
cuncta in veneno humore attahendo, vina & efficacia
prosequamur.

Lapis hinc, siue naturalis, siue artificialis lenticula-
ris figuræ est, magnitudinis differentis, & maior quanti-
tatem vires Iuli Romani non excedit, quorum
nonnulli nigro, alii cæstro-cinereo colore imbuti spe-
ctantur, alii nigri albisque punctis, haud secus ac
nonnullæ fabarum species, conspersi reperiuntur, nigri
tamen oculi melioris motæ à rerum peritis estimantur.
& si ista à multis adulterati & nullius virtutis diuen-
dantur.

Habet hic lapishunc à natura sibi insitum magne-
tismum, vt à venenoso animali prius inficto vulnus
appositus, & protinus tenacissime sanguisugæ ad instar
adhaeret, hæc atque tam diù donec omni veneno,
quod serpens, aut quodvis venenobsum animal diffu-
derat, exuto, ad iam vobitu latere suapte specie ple-
cidat satara Hirudinibus infestam. Vifa haec primaria fue-
runt, velut paradoxa hæc dami, & quia minimè tamca
ebi assertioem. Patronum sub fide religiosa factam.

Artifica-
lis lapidū
serpentino
rum con-
fatio...

Colores.

Vires mi-
tifica lapi-
dis.

repudianda duxi. Cum itaque anno 1663 in Collegii Romani Pharmacopœio ingens viperarum multitudo vndeque in conficienda Theriacæ usum asportaretur, operæ pretium me factum existimauit, si data opportunitate ad dictâ lapidis vires explorandas, experimentum sumerem. Canem itaque in conferta Patrum aliquotusque curiosorum multitudine à viperamorderi curauimus, cuius vulneri protinus appositus lapis adeò tenaciter adhaesit, ut veluti clavo firmatus videri posset, donec post unius circiter horæ spatium, prout supra memorati Patres nos instruxerant, suapte spostis dilapsus, canem quidem primò debilem, & excluditatem, postero tamen die integræ valetudini restituit. Quia cum inclito Carolo Magninio indefessè rerum naturalium exploratori reculisse, ait, se rei vix fidem habere posse, nisi per experimentum in homine, factum veritatis certior fieret. Itaque illo eodem tempore, quo viri toros, Ruricola, & similes ex rusticangente homines à viperis infestari solent opportunè sanè accidit, vt ei tanquam rerum medicinalium perito à viperâ morsus fisteretur; huic igitur lapidem, quem apud se tenebat, simul ac applicuit, cuna ecce, ut supra, is vulneri quam pertinacissime adhaesit, donec post binas circiter horas decidens, hominem veluti ex alto sopore exuscitatum, cardiacisque nonnullis refectum, tandem pristinæ sanitati restituerit. Lapis vero ut ab exucto veneno purgetur, lacte iniiciendus est, ibique relinquendus, donec totum venenum evanuerit, lacte in flau-

Experimē
tum lapi-
dis in ca-
ue.

Experimē
tum in ho-
mine.

aviridem colorem degenerante. Vnde iam diuersis venenorum speciebus, vti bufonum, scorpionum, araneorumque experimentum sumo, vt quid in iis virtutis obtineat lapis, cognoscam.

Narrat P. Henricus Roth, qui lapidem secum ex Mogoris regno attulerat, se multiplex huius lapidis experimentum sumpsisse. Primo in famulo suo, in manu à Scorpione, quod infecti genus in India vti virulentissimum, ita irremediabili veneno turget, percusso, cuius vulneri cum lapidem applicisset, tum eccetorum venenum iuxta brachii longitudinem diffusum mox retroagi ceptum & à lapide tā proportione attractum fuit, vt seruus veneni iam paulisper retroacti, ad vicinorem plagae locum, affluxum digito monstraret, & cum iam vulneris locum attigisset, lapis vna quoque veluti officio suo probè functus, qui plagae prius inseparabiliter fixus haferat, suapte sponte dilatus hominem pristinæ sanitati restitutum reliquit. Alterum expertus est in homine pestifero bubone infecto, cui primò lanceolâ aperto cuna lapidem applicisset, hominem intra breue tempus, omnī exucto veneno, liberum ab opimā infirmitate reliquit. Praefat haric mirificam curam non solūn lapis naturalis, sed & artificialis, ex contusis serpentum lapides crustulis, vel etiam vitalium membrorum, capitum, cordis, hepatis, dentiumque portiunculis, aificio solis brachmanibus noto vniā combixtis confectus. De hoc quoque lapide in sua Flora Sinica mentionem

Mira relatio de his
P. Henrici
Roth.

fa-

Ego ex sa-
le serpentis
extracto, & Quam si Sinarum, in quorundam certi generis serpen-
in lapidem
conuerso, efficacio-
res fieri
posse exi-
stimo.
P. Boimus
in Flora-
Sinica.

facit P. Boimus, hisce verbis: [In India se signo
serpentum (. quos cobras de cabelo, id est, pileatos serpen-
tes Lusitani vocant .) capitibus lapis reperitur; contra-
morsus ibidem inflictos homini, alias spatio 24. hora-
rum interituro. Lapis hic rotundus, lenticularis figu-
ra, veluti glauco quadam ex candido colore imbutus,
vulneri applicatus per seipsum haeret, veneno vero ple-
nus decidit, postea lacti immersus per aliquam moram
ad statum naturalem se reducit. Hic lapis dilapsus, si
post purgationem denuò haeret appositus vulneri, id
manifestum indicium est, virus totum exhaustum non
fuisse, at si amplius adhaerere detinetur, tunc moribun-
do de superato mortis periclo congratulantur .]

Merito quibusdam paradoxum videri posset, quo-
modo venenum veneno curari queat, & quomodo vi-
te nostræ contrarium, vitam nobis langui posse. Fre-
quenti enim, eaque quotidiana penè experientia com-
pertum est, modus & puncturas venenatorum anima-
lium, dictorum animalium applicatione persanari.
Quod quidem nulla ratione fieri posse puto, nisi simili-
lum attractui confluxuque magnetico, quam & Ma-
gnesiam appellamus. Notandum, quod sicut stir-
pes, & plantæ ex terra, id quod nature maximè con-
sentaneum est, iuxta præcedentia, attrahere solent, ita
singula quoque animalia in istiusmodi alimentum na-
ture eorum conformandæ maximè consentaneum na-
turali quodam instinctu feruntur. Cum itaque natura-

Quomodo
venenum
enem
prodest,
posit.

ve-

venenatis animalibus venenum veluti docem quandam particularem, cum ad conseruationem defensionemque suam contra alia animalia, tum ad terram aëremque purificandum insiderit; illis videtur veneni attractio planè naturalis, & sine qua viuere non possint. Hinc serpentes naturali quodam appetitu, quicquid in terra venenosum, contagiosum, putridum, hominibusque noxiū, id nimirū, ex quo sunt, suum veluti nutrimentum exfugentes, in se tanquam naturalem veni bursam attractum, substantiæ quadam affinitate, non secus ac homo alimentum suum, deriuant; quod hoc experimento comperies. Si enim serpentem veneno spoliatum terræ venenosa qualitate imbutæ immiferis, eum, qui omni priùs veneno carebat, totum ex nouo veneno attracto virulentum reperies. Hac ratione igitur viperæ terrestre, aquaticum Dypsades, Araneæ aëreum virus dupli officio, dum nobis quod obest auferunt, & quod ipsis prodest, attractum non sine mirabili quadam Dei prouidentia in se deriuant. Ita Frucæ, papilioes, cæteraque insecta in plantis, fructibus, floribus noxias qualitates in se quoque deriuant. Ita denique omnia amuleta, prophylactica, & antidota, venena trahere solent. Naturale igitur est animalibus veneniferis, venenum substantiæ quadam cognitione, tanquam sibi simile, amicum & commodum nutrimentum attrahere. Ita Bufonem, seu Rubetam Sole exsiccatā, & tuberibus applicatā pestiferis, infectum peste liberare frequenti vsu compertū est; ut in nostro scrutinio phy-

Animalibus
venenosis attra
ctio veneni
naturalis.

Experimentum.

Magnetes
venenorū
terrestres,
aërei, &
aquei.

sico medico de peste docuimus; trahente videlicet corpore rubetæ humorem hominis contagiosum tanquam sibi appropriatum & conuenientem, quem ipsa natura veluti noxium, & lethiferum à se expellere nititur. Sicut enim ex putrefacto humore cadaueris sæpè huiusmodi animalia nata in sepulchris inueniuntur, ita id ex quo sunt, naturaliter appetunt, contagiosum, & corruptum in humano corpore. Ita caro viperina manducata, viperæ, vti, & scorpius scorpij morsum sanat. Cuius quidem rei alia ratio non est, nisi attractio illa magnetica, quâ simile sibi simile appetit. Cum enim quispiam à venenoso animali mordetur, virus mox intimas fibras rependo petet: Si igitur viperæ, quæ momorderat, carnes deuorandas patienti dederis, fit ut virus relicto peregrino, & incompatibili subiecto, proprium, ad quod naturali quodam appetitu fertur, carnem videlicet viperæ repeatat, eique veluti naturali subiecto adhæreat, toto membrorum exercitu in communem hostem conspirante, indeque cum vna cum massa venenifera coniunctis viribus expellente. Est igitur caro viperina sui tractiua veneni, & ideo in theriacæ confectione omnium specierum hypostasis est. Hac methodo Erfordiæ in Germania, seplasarium quendam morsu viperæ ad extremum vitæ discrimin deductum, cum omnibus adhibitis antidotis, nulla alia venenum pellendi remedia superercent, carnium eiusdem viperæ, quæ momorderat, esu perfectè sanatum vidi. Ita scorpius venenum, quod aculeo fudit, vulneri apli-

Mirus effec^{tus.}

plicatus tanquam suam repetit; adeò venena plerumque infectis non dicam lethifera, sed prorsus salutifera reperiuntur; quod non immixtò inter maxima Naturæ miracula censeri debet.

C A P V T V I .

*Vnde proueniat admiranda in hoc lapide attrahendi
veneni vis & efficacia.*

Rem difficilem prorsus & intentatam aggredior, dum virium & prodigiosorum effectuum in hoc lapide elucescentium causas & rationes audientius assignare aggredior; veruntamen uti in praecedentibus iam varia ad huiusmodi penetrandas subsidia adduximus, ita pro variâ mentis reflexione, & causarum concurrentium combinatione facta, si non rationem, veram, & evidentem, saltem vicinam, & probabilem quoad licuerit, nos assignaturos confidimus.

Constat ex Geographorum relationibus, magnum illud Asie spatum, quod Indostan vulgo vocant, & totum ferè Magni Mogoris imperium, vna cum vicinis Regionibus Guzarata, & Diensis Territorij districtu occupat, ex insita terrestris glebae proprietate, uti zone torridæ magna ex parte subditum, & ingentibus Solis ardoribus expositum est, ita quoque ingentem virulentissimorum serpentium, aliorumque infectorum to-

Vnde serpentes pileati vniuersalem veneni tra hendi vim nanciscantur.

xico prægnantium copiam pareat. Accidit autem, ut quotannis ex multitudine fulminum Indi presertim, & Gangis Regnum istiusmodi ingens quoque inundationes experiatur, quæ in latibula serpentum effusa, innumerabilem quoque huiusmodi serpentum copiam secum euoluant, qui tandem aquarum multitudine suffocati, atque intra fossas relictæ, & in unum confusi, pernicioſa putredine Regionem subinde non sine strage hominum inficiunt; ex quibus deinde veluti ex fermentata massa ingens scorpionum bufonum, formicarum que pullulago emanans, seminium conficit virulenta putredine confertum; atque ex hac calore Solis fermentata putredine tandem serpens ille omnium virulentissimus, mortiferus venenorum magnes, quemquicunque vocant, nascitur, qui ut ex differentiâ inferius venenosa inserviatque venenosorum seminibus originem sumit trahit, ita quoque de omnibus dictorum animalium venenia mortabil participat; ut proinde non ratiocinari vide; indebet, hunc omnibus venenorum generibus attrahendis apertissimum esse. Quomodo vero, & ex qua causa mira haec attractio persagatur, nobis dicendum est. Quod latusquam faciam, primo de veneni natura, & proprietate non nihil præmittendum duxi; deinde hisce præmissis veram certamque tractu virtutis in hoc lapide, vulneribus, quibus cunque tandem venenosorum animalium moribus infectis applicatus fuerit, causam aperiām.

Genesis
serpentis
pileati

CA-

CAPVT VII.

*De venerorum naturis &c proprietate, atque de stupore
supris proprias artibus quod venenatio nostra corporis
est, si sufficiunt, illud curare, quod cum modicay
est, non que mundum interficiat, et mortale non
est, sed amissio est, et hoc de domino dicitur obsecratio
quod siccum ad hoc loco inhibetur, quantum vis quis-*

Vilis enim apud hoc loco nihil abundat, quātū vis quae
dām effectrix in aliquo corpore posita, cordi
singulare per se mota, & vita animalis eotū substantiā dif-
finita. Hic est corrupcio. Quācumq[ue] autem hæc visitat,
euelia quia consurgit, magna incep Authores his est, &
controversia; sunt qui dicunt, per recessum dymitratat
primorum qualitatim agere venenam, ita ut alia per vi-
hemens frigus horū constringendos, stupefaciendos, ta-
loraq[ue] vitalem extingundo; & asta per calorem insur-
siuum cor comburendo; & alia per siccitatem calorem
vitalem consumendo; alia per humiditatem putrefacien-
do viasque obstruendo; hominem in terram. Pusant
igitur dum apud hos imputus venenis tollitur, hoc neperfa-
rū fieri post intemperiam aliquam similitudinem; in tem-
peries autem non est nisi ex discrasia primarum qua-
litatum; quā tota; biloborum; symmetria dissolatur;
Inferunt ergo effectus huius intemperiei esse non posse,
nisi & principiis qualitatibus reuoluente in se. Con-
tra; si in solo excessu primorum qualitatum consistat

Variæ sententlæ de venenorū operatio- ne.

Non agut
qualitatibus mani-
festis.

veneni actio, non erit causa, cur aqua pura, cur piper, cur vinum sublimatur, spiritus sulphuris, similiaque inter venena, & deleteria numerari non possint: Aqua enim frigidissima est, piper calidissimum, & tamen venena non sunt; ergo præter calorem, & frigus, humiditatem, siccitatemque, alia qualitate opus est, quæ vehementia illa symptomata efficiuntur, quæ in iis, qui venenum hauriunt, cernuntur. Nam ut reftè Aristoteles 2. de gener. animal. c. 3. [In eis seminibus facultas quædam fecundativa seminis, et que salos, non ignis, nec talis aliqua facultas, sed spiritus in semine, spumosoque corpore continetur; & natura quæ in eo spiritu est, propiorese respondet elemento stellarum.] Non igitur venena qualicunque frigiditate, vel calore, sed frigore quodam, & calore prorsus mirabiliter, ne hab astris indito, vel in essentia corporis viuenteri radicato intermixtum. Et quamvis venena quædam reperiuntur narcotica, quæ solo frigore, vt opium, Mandragora, Hyoscyamus, Solanum, Napellus, necare videantur; non tamen id facient sine alia adiuncta qualitate venefica deleterijs propria; quod rara illa, & admiranda symptomata intoxiciati, quæ in primas qualitates, seu solum frigus cadere nequeunt, factis demonstrant. Preterea videmus venenum occidente multò celerius, quam inducatur humorum illa dyscrasia; vt in Epidemicis contigit Cornelius Gemma refert: ita quidam apud Mercuriam Ordelalphus vel appropinquantes fibi, veneno, quo liniebatur, occidebat. Non nego tamen,

Aristote-
les.

cultas quædam fecundativa seminis, et que salos, non ignis, nec talis aliqua facultas, sed spiritus in semine, spumosoque corpore continetur; & natura quæ in eo spiritu est, propiorese respondet elemento stellarum.] Non igitur venena qualicunque frigiditate, vel calore, sed frigore quodam, & calore prorsus mirabiliter, ne hab astris indito, vel in essentia corporis viuenteri radicato intermixtum. Et quamvis venena quædam reperiuntur narcotica, quæ solo frigore, vt opium, Mandragora, Hyoscyamus, Solanum, Napellus, necare videantur; non tamen id facient sine alia adiuncta qualitate venefica deleterijs propria; quod rara illa, & admiranda symptomata intoxiciati, quæ in primas qualitates, seu solum frigus cadere nequeunt, factis demonstrant. Preterea videmus venenum occidente multò celerius, quam inducatur humorum illa dyscrasia; vt in Epidemicis contigit Cornelius Gemma refert: ita quidam apud Mercuriam Ordelalphus vel appropinquantes fibi, veneno, quo liniebatur, occidebat. Non nego tamen,

Mira vis
veneniferi
viri.

pil-

primas qualitates veluti per modum dispositionis ad veneni operationem concurrere, atque in uno quidem plus, in alio minus: quod enim Scammonia intus suscepit rarefaciat, exfenuet, incidat, caloris opus est, quod uero peccantem humorem ubique collectum in se deriuat, alterius qualitatis ab intrinseco profluentis opus esse, nemo inficiabitur.

Porrò uti salutierorum, ita proportione quadam deleteriorum varia, & multiplex copia est, quam nos in duas classes diuidimus, ita ut aliqua sint naturalia, alia artificialia. Naturalia venenā iterū variè diuiduntur: alia enim sunt à mineralibus, vt Arsenicum, Auro pigmentum, Antimonium, Hydrargyrum, similiaque: alia à plantis, vt omnia Aconitorum genera, hirtoticaque, quorum alia totā substantiā venenosa sunt, alia sola parte, uti radice, vel semine, vel florē; alia denique ab animalibus toxicā, omnia animalia siue toto, siue ex parte venenata comprehendunt, quae uti innumera sunt, ita variam quoque actionis suę rationem habent. Hisce adduntur venena, quae ex putrefactione aut cœlesti influxu originem suam (uti epidemicæ lues & pestes.) ducunt. Quorum citatorum venenorū alia iterum, vel aëre venenoſo hausta trahuntur, ut in morbis contagiosis, aut animalium quorundam pestifero halitu contingit; alia extrinsecus applicata morsum, puncturamue, ut calenti vulneri venenum inditum serpat, requirunt; ita rabidi canis aliorumque serpentium morsus nos attingunt;

Varia ve-
nenorum
genera.

igunt; alia iudicis sumpcio sub cibi potusque specie operantur. Quod vni presentissimum omnium, ita omnium efficacissimum venenorū genus est, hau-
stum enim celerrime per pulmones in cor, & in arterias diffusum, primo humores, postea ipsorum artium substantiam labefacit. Illud vero, quod exteriori contactu fit, minus efficax est, cum non aere, aut spiritu, sed humore quodam id prope hante per membra, vires habeat, ut mortuum rabidi canis, qui hominem non inficit halitu, sed in vulneris mortuū fatuū salivam, vel veneniferum humorū eructat, cum quod postmodum virus in totum corpus serpen-
do vires suas exerit. Coetera venenata, utpote crassiori substantiae inherentia, ut debilitaria sunt, ita pon ad eō citio perimunt. Alia denique iugis sumptia, non nisi calore naturali prius excitata operantur, alijs mox Narconiorum venenum est. Calore igitur qualiter cunque venenata attenuatum per fibras interiras se propagans, spiritus maximè infessat, qui cum sedem in corda vita fonte habeant, mirum non est, si animal eo extendo in interitum tendat, cum nobis ali-
mentoque nostro totius substantiae similitudine contrarium sit, ut supra dictum est.

Vides itaque Lector, ex praecedentibus, quomodo hic lapis non ad unius daturat venenati animalis vulneris mortuū inflictum, appositus, venenum mox ad se attractum interimat, sed omnibus venenaco-
rum animalium insectorumque vulneribus mortuū in-
fli-

Nec applicatus sine discrimine ad se attrahat; quia nimis rapiens, uti ex diuersis serpentum infectorumque feminis, uti & mineralibus, salibusque perniciofis intra serpentes viscera constatus fuit, ita quoque sic ut singulorum venenorum simul ac magnetem suum praesentem aduertens, unquam quodque ad eum, quo constat, naturali appetitu attractum confluat. Atque haec est genuina huius lapidis omnium venenorum tractius causa & ratio. Sed haec de venenorum lapide dicta sufficiunt.

Non omittam huc loco accensere dictis alium magneten consideratione dignissimum uti sequitur. Reperitur in India summae virulentiae serpens, quem ego non immerito Basiliscum Indicum appellem; mira virtutis. Serpens folo enim afflatu non solum homines, sed & anima- ha quavis obvia interinere dicitur; verum natura sagax, tanto & tam exitiali atrocitati prouidens, ne pestifera sua toxicis diffusione tuncta destruat, ad cunctam hominum ceterorumque animalium crepundijs caudae annexis, quod alijs tintinabulum aut campanulam vocant, eum adeo prouide instruxit; vt serpens audacius forsan in obutos insurgens, strepitu suo formidabili sonituque exitiali moncas, id omni studio vitandum, cui propiores facti infallibilem mortis predicam nullo remedio superflite incurvant. Ego sane cum huiusmodi tum a nostris narrari audire, tum apud Indicos naturalium rerum scriptores saepius legissem, putam fabulam semper hucusque cre-

di-

dideram; donec P. Emanuel Lusitanus hunc
Romam aduena, ab hoc me errore liberauit, cum
ipse non duntaxat, quæ ferebantur, vera esse attestau-
tus sit; sed & crepundium serpentinum, quod inter
cæteras res rariores secum attulerat, mirum in mo-
dum, vel ad primum attactum perstrepens mihi dono
reliquerit. Extremitati caudæ serpentinæ adnatum
instar muliebrium capillorum complicatum est, non ex
pulposa colubri carne, sed vesicaria quadam textura à na-
tura eo artificio effectum, ut vesicarum staphyloidendri,
aut Coluteæ formam, aut vesicæ suillæ exsiccatae
pellem quasi diaphanam exprimat: quæ & ea de cau-
sa haud secus ac dicta suilla vesica pilis inditis, vel ad
exiguam eius agitationem mirificum strepitum edet; ut
proinde haud incongruè Lusitani eam ab huiusmodi
sono. *La cobra de cascabel;* idest tintinnabulum vulgo
vocare consueuerint. Et cum alijs totus serpens irreme-
diabili veneno turgeat; hec tamen recensita serpen-
tis crepundia tūm contra proprium venenum, tūm
alia; quin & contra epilepsiam antidotum nobilissimum
compertum fuit, si vel collo affixum portetur, aut in
puluerem redactum aqua cardiacæ dilutum pōtu sum-
atur. Cuius quidem rei alia ratio non est, nisi tra-
hendi veneni ipsi insitus magnetismus, uti in prece-
dentibus diximus quantò enim serpentes virulentiores
sunt: tanto quoque quævis ex ciuis substantia pars
legitimè preparata venenum ad se potentius trahit.
Sed iam ad alia.

SE-

SECTO III.

De Magnetibus in vegetabili Natura existētibus. siue de Solisequis & Lunisequis Magnetibus.

C A P V T . I.

In Plantarum Oeconomia Magneticæ virtutis efficacia mirum in modum elucescit.

P lantis summam cum Magnetis operationibus affinitatem esse, indè luculenter patet, quod motum magnetis perfectè imitantur. Habet autem Magnes tres motus sui differentias; Primus motus Magnetis est, quo secundum certas corporis sui fibras ex polo in polum exorrectas, coagmentatasque, vim suam magneticam veluti in longitudinem quandam propagat. Alter radiationis est, quo diffusis ex utroque polo radijs, potentem illam actiuitatis suæ sphæram, intra quam quodlibet sibi cōsimile constitutum corpus mouet attrahitque, fundat. Tertius dispositionis, quâ sepe ad Telluris, siue terreni globi axem, tanquam ad principium conseruationis sui situat; ut si

Tres motus differentes Magnetis.

I quan-

66 *Sectio III. De Magnetibus*

Analogia
motus Ma-
gnetis ad
plantarum
motus.

quandoque extra hunc situm violenter abstractus fu-
erit, circulari motū ad eum reuersus se accomodet,
ibique tanquam loco naturæ suæ maximè consentaneo,
requiescat. Tocidem ego in plerisque plantis motū
differentias repeto. Primus vegetatius est, quo se
planta vi vegetali sursum per scapos thyrsoque rectā in
verticem propagat; Secundus est qualitatum plantis
insituarum in orbem sese diffundentium motus; Tertius
dispositiūs plantarum quarundam motus est, quo se
ad certum locum situmque accommodant, vel ad So-
lem, & Lunam, veluti ad principium conseruatuum,
motum circularem affectantes, conuertuntur. De
quibus omnibus singulatim dicendum est.

Cum singula in hoc Mundi Theatrum introducta
diuersis partibus, & multiplici facultatum genere, alijs
que adminiculis, à prouida Natura assignatis con-
sent, duo quoque ad eorundem commodam con-
seruationem requiri videbatur: primum est, vt pars
parti ritè cohæreret, ordinatimque dispositi essent sin-
guli corporis artus, vt caput videlicet collo, collum
pectoris, pectus cruribus veluti columnis quibusdam
totius ædificii molem sustinentibus inniteretur. Alter-
um est, vt tota huiusmodi ædificij strues, ritè in ordi-
ne ad uniuersum constituta, capite vergente sursum,
deorsum pedibus erecta subsisteret; Quod si aliter fie-
ret, corpusque inuerteretur, aut extra directionis li-
neam declinaret, id ex huiusmodi situ Naturæ maxi-
mè contrario sumnam violentiam pati necesse foret.

Quæ

Quæ omnia, quotquot productæ sunt, rebus conueniunt. Hinc enim, vt in præcedentibus fusè dictum est, elementa tam studiosè situs sui rationem obseruant, vt Mundum labi facilis sit, quam vt illa contrarij situs violentiam sustineant. Hinc ignis, æque terre inclusi, omnia rumpunt, fradunt, dissipant, vt liberis Regionis suæ campis perfruantur. Hinc dum granicūm leuibus consistere nesciunt, inundationes, ruinas, interitus Vrbium, integrarumque prouinciarum, imperio grauitatis ad locum naturalem centrumque tendentis causari necesse est. Ita singula Mineralia certas suas sibiique approprias Telluris sedes sic tinentur, vt si ab iis remoueantur, prorsus pereant; Hinc alia arida, quædam humida, nonnulla calida, coetera frigida, singula sua loca amant. Hinc plumbum perpetuis aquis salfuginosis dannatum, in hydargyrum soluitur; ferri quoque fodinæ aquarum tyrannidem passæ in liquorem abeunt rubiginosum. Sed vt tandem ad nostrum institutum reuertamur, videatur præterea hic naturalis appetitus maximè, vt in Magnete, ita & in plantis, & fructibus. Sicut igitur Magnes, duos terminos habet, Borealem, & Australem, & ad conseruationem eius requiri videtur, vt partes seu fibræ inter terminos tendentes non tantum bene inter se emponantur, debitumque in longitudinem situm elecentur, sed etiam vt situm ad uniuersum habeant conuenientem, allastrem commode se conseruare nequent; ita etiam planta requirit, vt non solum radibus trunca superimpo-

Omnia certum locum in Mundo amant.

Mira plan-
tarum con-
stitutio-

natur, restaque quà ramis, quà stolonibus diffusis luxuriet, sed etiam vt vigorem conseruet, radix humi vt condatur, scapus sursum vergat, necesse est. Sicut autem Magnetis vis per fibras quasdam propagatur in longitudinem, ita & vegetalia certas quasdam fibras obtinent, seu poros, per quos nutrimentum haustum, singulis partibus communicent. Sicut igitur Magnes quandam habet ex sua natura certam virtutis lineam, qualitatemque, quā determinatam obtineat positionem & situm, haud secus & plantæ, frutices, & arbores ita certa ratione poros suos habent dispositos, atque in longum protractos, vt si lignum vim haberet se collocandi liberè, naturalem sibi situm iuxta pororum dispositionem, innato quodam sursum aspiciendi, & deorsum in ordine ad punctum verticis, zenith dictum, nadirque oppositum, appetitu quereret; cum hic situs ad diurniorem, felicioremque vitam ei conducat. Hinc etiam si rami arboris pondere quedam deprimantur, adeò tamen appetitus eleuandi sepe vehemens est, vt vel surculorum stolonumque hinc inde crumpentiua luxuriante sobole, violentum situs statim redimens, vicaria veluti opera eleuetur; Imò adeò hac surrectione gaudens plantæ, vt quibus natura thyrso, scapos, aliaque solidinuscula surrectionis instrumenta negavit, ex capreolis, aut claviculis veluti manibus quibusdam fulturas, ac pedamenta, quorum ope surgerentur, captare videantur. Accedit, quod per cylindroformem huiusmodi pororum in fructibus, arboribusque

que constitutionem, totius arboris nutrimentum in reliquas arboris partes deuehatur; quam quidem pororum nunc strictorum, nunc laxorum constitutionem, situmque in ordine ad coeli Solisque motum ita stricto sibi iure prætendunt plantæ, vt si eas eradicatas, adultores alio in loco, non eo pororum, quo primò creuerant, situ transplantaueris, sed contrario situ strictiores par.es in Austrum, in Boream laxiores conuerteris, plantæ inimico Cœli aspectu se iunctas sentientes, veluti indignabundæ marcescentesque contabescant. Si verò pristino eas situ honoraueris, copioso luxuriantis sibolis prouentu, quanto à plantatore beneficio sint affectæ, palam testabuntur, quam rem diligenter omnes, qui agriculturæ opéram impendunt, obseruare cum primis velim.

C A P V T . II.

De Magnetibus solaribus.

INTER cœteras plantas, quæ eximio magnetismo pollere videntur, principatum sanè non immeritò tenent plantæ illæ, quæ à motu, quo solem sequuntur, Græcis heliotropia, hoc est, solisequa vocantur. Et quamvis omnium penè florum proprium sit, lumine & sole gaudere, in aliquibus tamen magis magisque mirum hoc Naturæ spectatur coniugium: omnes enim flo-

flores plantarum, aurea foliorum in orbem diffusorum
foturâ radiantis solis discum proximè mentiuntur, vt

Magna va-
rietatis soli-
sequorum

Tragopogon, Cyclamen, Chamæleon, Chrysanthemum, Lupinus, omnes cichorcarum species, Tulipæ, Lilium Persicum, Anemones, Scorpiorus, Heliotropium propriè sic dictum, Acacia, Lotus, aliaeque innumeræ hac vi conuersiua præditæ, nescio quid amicitiæ cum Sole habere compriuntur. Lupinus, Cichorium, Convolvulus adeò sollicitè solem querunt, vt à constanti motu in orbem iuxta Solis motum facto horologia Rusticorum dici meruerint. Heliotropium, Scorpiorus, Lilium Persicum adeò pertinaciter etiam cardo obaibilato Solem sectantur, vt caulem, sive thysum etiam intorqueant. Acaciæ, quæ in hoc Collegio Romano abundamus, folia ita Solem amant, vt simul ac is ortus fuerit, illa laciniosam indolem paulatim usque ad meridiem, veluti propalam omnibus decoris sui speciem ostendentia explicare soleant; Sole verò occidente, ita dicta folia contrahit; vt non folia, sed Iuniperi spinas diceres. Mirum tamen est, quod de loto ægyptia ait Theophrastus lib. 4. cap. 10. [Na- scitur fructus in capite, modo quo in faba, nos candi- dus, Lilijs foliorum angustia proximus; multi ac den- si proniscui excent; Sole occidente se compriment, caput integunt, ad ortum aperiantur, & super aquam afflanguunt, idque facit, dum caput perficiatur, flores que defluant: capitis magnitudo, quanta papaveris maximæ, & præcingitur incisuris, non alio modo, quam

Horolo-
gia rusti-
corum.

Loti Histo-
ria.

pa-

papaver, nisi quod in his fractus frequenter habetur, q[uod] i[m] milio non absurdis est; in Euphrate caput, floresque mergi referunt, atque descendere usque in medias noctes, tantumque abire in altum, ut ac dimissa quidem manu capere sit, diluculo deinde redire, & ad diem magis, Sole oriente, iam extra undas emer gere, floremque parefacere, quo patefacto amplius insurgere, ut plane ab aquis absit altè.] Hucusque Theophrastus. Quæ omnia singulari studio examinata, ab ijs, qui dictas partes Iustrarunt, vera esse compri. Plantis igitur vis quedam ineft, quæ Solis non diurnum tantum, sed & proprium, siue annum motum affectent. Non enim defunt arbores, & plantæ, quæ à prima germinis ætate foliorum continuum incrementum usque ad solis solstitium sumentes, cum sole continuò crescant; Sole vero conuerso, & ipsæ conuersæ ad æquinoctium usque decrescant; donec Solis in Australē Mundum abeuntis præsentia destitutæ, veluti mœrentes contabescant. Huius motus veluti rudimentum quodam, tūm in multis alijs, tūm potissimum ijs in arboribus, quorum folia ab una parte videntia, ab altera subalbicantia sunt, cuiusmodi populus, & certum quoddam salicis genus portat, spectatur. Huc pertinet, quod superioribus annis de Heliotropio quodam prorsus admirabili retulit P. Franciscus Perez Insularum Philippinarum in negotijs Societatis nostræ Procurator. In Insula Quihola, Mindanao, aliisque circumiacentibus fruticem esse inquit,

cuius

Flores imitantur motum cœli diurnum, & annum

Cur nonnullæ arbores folia mutant in solsticio æstiuo.

cuius flos adeò constanter Solem intueatur, vt nè vnguem quidem ab eo vñquam declinet. Nam Sole, primùm æquatorem subeunte, atque in ortiuo puncto constituto, flos veluti graui expergefatus somno, sponsi sentiens præsentiam, omni mox torpore ex-
Horologi-
um Bota-
nicum.
 cuso, expansaque decoris sui supellecstile vltrò obuiam ei prodire videtur; quod dum facit, in vtroque hori zontis puncto se parallelo quodam situ ita ad Solem disponit, vt meridiani, tum orientalem, tum occiden- talem faciem, in meridie verò, flore thyrso normaliter insidente, horizontale planum perfectè referat; verbo hemicyclum æquatoris diurnum, ad motum solis, cā conitantiâ describat, vt stipula centro eius ad angulos rectos infixa, in limbo horario non secus, ac in Seia- terico quodam horas diurnas designet. Sit æquator-
A C B. (vt in frontispicio libri patet) Solis ortiuum punctum A, meridianum C, occiduum B. Solem igitur in punto **A** emergentem, flos expansus, semper sequetur eundem stipulâ suâ horas in arcu AC, designa- turus; Solem verò ex C, in B descendente in flos intra cali- cem suum abditus, usque ad sponsi ieditum quieti tantisper se committet. Porrò Sole Australia Signa percurrente; flos in Austrum declinans, vna cum Sole Australis, eo verò Borealia Signa subeunte, in Boream delinans, Boreales describet parallelos, ita vt in uno flore tota Solaris motus ratio patefiat, quod sanè magnum Naturæ miraculum censi- bet. Lego de simili flore apud Arabes, quem Haret

VO-

vocant. Hanc eandem esse credo, quam Eusebius in suo Plinio Indico, vocat plantam mimosam, de quo ita: [Alia planta inuenitur quibusdam hortis quinque palmorum longitudine, & vicinis arbustis, atque parietibus incumbens, tenui caule, eleganti virore prædicto, nec admodum rotundo, per internalla exiguis & pungentibus spinis obfita, gaudet humidis & petrofis locis, & herba mimosa nuncupatur, quoniam manu admota senescit, & marcescit, manu vero remota, proximum virorem recipit (cuiusmodi hic Roma apud Eminentissimum Cardinalem Barberinum, dum hec scribo, ut vidisse memini.) sed non adeò celeriter ut prius; singulis noctibus Sole occidente senescit, & sicca surquodammodo, ita ut contabuisse videatur, oriente vero Sole vigorem recipit, quantoque sol magis feruet, eo magis viret, tantoque die & anno folia ad Solem converterit.] Hanc eandem credo esse herbam, quam apud Salamas Arabem in libro, quem inscripsit Boftan Alduni, id est, Hortuni vniuersi, lego, quæ veluti sensitiva vi quadam imbuta, manus attractantium refugit, attractata vero squalerit; quam & mirum quendam cum Sole consensum habere dicit, ita ut cum occumbente Sole occumbat, cum oriente oriatur, cum declinante declinet, vera Solis in omnibus Simia. Huic tam mirabili florinostra Heliotropia aliquo modo respondent. Nam præter superiùs memorata, maluæ quoque flores, Sole meridianum subeunte, quasi Syderis iubari inbiantes, se pandunt, atque

K

alte-

Varia He-
liotropia

alterâ horâ, illius veluti dignissit & desideratio marcescunt & occluduntur, ob id Theophrastus Horatiam vocat; Columella de Moloch ita canit:

Et Moloch prono sequitur quæ vertice Solem.

Flores etiam nubilo Cœlo demostrat Solem.

Prodigiosum sancte Naturæ miraculum, ut herbae nubilo die, delitescentem Solem prodant, & obiecta nube veluti indices curriculi, veram testi Sideris sedem foliorum statu, conuersioneque demonstrent, imò verius solarem vicem exhibeant; ita etiam, ut non aperto Sole horas colligere possimus. Tithymalli quoque genus quoddam apud nos reperitur, quod quidam non male helioscopum vocant; Solis iter sequitur, & prono semper vertice cum eo pergit ad occasum, diurnumque semper ad eum inclinat, ita ut non unquam videatur intorsus caulinum; tanta sectanda fidelis auditas est. Prosper Alpinus quoque de Plantis Aegyptiis cap. 10. idem de Tamarindo Ethiopum & Arabum affirmit; verba eius sunt.

Tamerindus, quem Dercfide appellant, arbor est, pruni magnitudine, rami densis, myrti folijs preditæ: flores fert adhos maliaurancij floribus per quam similes, & quorum midro exsunt quaruar fila alba & tenuissima, ex quibus filique crassæ producuntur; prima virides, tandem mature cineritiae, que intus nonnulla semina crassa inegalitatem, duraque atque pulpam nigram gustui acidum continent. In Aegypto non sunt admodum haeriores copiose, neque sunt patriæ ex felici enim Arabia atque Ethiopia illuc conuehuntur, atque in virida-

C A P V T I I I .

Magnetes Luna-sequij seu Selenotropij.

Aphro-
selinus Lunæ
incremēta
monstrat.

Quemadmodum igitur in Mineralibus, & Vegetabilibus, animalibusque variæ Heliotropicæ species reperiuntur, ita & in ijsdem Selenotropiæ, id est, insito sibi appetitu Lunam sectantes. Inter lapides Aphroselinus ita Lunam simulat, ut indè selenites, id est Lunaris nomen meruerit: Nam noctu, Dioscoride & Proclo teste, Lunæ imaginem reddere, quæ cum ea augeatur & decrescat, inuenitur. Antonius Mizaldus in opusculo de consensu Solis & Lunæ c. 5. huiusmodi lapidem se vidisse ait apud quendam e suis amicis, virum, qui varia in Orientalem atque Occidentalem Indiam Terrâ Marique itinera rerum rararum conquirendarum studio conficerat, & inter cæteras res admiratione dignissimas non postremo loco, veluti luculentum Naturæ omniparentis miraculum, ostendere hunc selenitem solebat; verba eius ex Gallico in Latinum transflata hæc sunt: [*Erat, inquit, lapis forma & magnitudine capæ, nigredine & leuore Picem nigram referebat, incrementa decrementaque corporis & Luminis Lunaris certo puncto & signo, siue macula candicante, que crescente Luna crescendo augmentabatur, decrescente proportionaliter diminuebatur*] *id-*

idque singulis diebus, usque dum Luna periodum suam compleisset. Opinabar ego primum hoc opus non a Natura, sed industria quadam humana, ad Lunaris corporis motum, ita concinnatum; multum igitur circa id perplexus, tandem à dicto amico haud agè dictum lapidem impetravi eo animo, ut iuxta integrum Lunæ periodum dictæ macule cursum exactius obseruarem. Conuenerat me eo tempore in adibus meis celebris ille Orontius Fineus Mathematicus Regius, quo præsente singulari studio & industria plerisque obseruationibus peractis, demum simplex, & purum Natura opus, nulla artis impostura corruptum inueni, ut sequitur. Tempore coniunctionis Solis & Lunæ index, siue macula candida Lunaris ad lapidis extremam oram instar grani milij obscuriusculè comparebat; hoc paulatim crescendo, in omnibus Lunæ speciem emulabatur, usque dum venisset ad centrum, seu medium, ubi plenitudine rotunditatis sue decimam quartam Lunam perfectè ferebat; deinde à centro ad circumferentiam remeans decrescendo iuxta Lunæ phases proportionaliter diminiebatur, donec Luna soli coniuncta; & illa macula, suo loco & formæ pristine restitueretur; qui quidem descensus ascensusque, siue incrementum decrementumque maculae, integrum revolutionem Lunarem constituebat. Durabat autem huius matutis motus perpetuo, nec eum unquam in sua operazione aberrasse deprehensum fuit.] Hæc Mizaldus. Similē Leo X. Pontifex habuisse fertur, qui è colore cœruleo in candidum iuxta augmenta & diminutiones

Lu-

^{Helites} Lunæ transmutabatur. Huius generis est Helites
^{Scenam.} gemma Solaris, qualem Cardanus scribit fuisse in manibus Clementis VII. Papæ, auream habens maculam, quæ iuxta Solis motum singulis diebus oriebat & occidens circumagebatur. Refert Hieronymus Rubeus apud Fabium Paulinum, Statuam à Seuerino Boëtio Rauennæ ea arte fuisse constructam, vt cum Sole conuerteretur; quod si verum est, vt verum esse non dubito, certè nulla alia arte, quam nostra id factum esse, luculenter patet; si enim mat.riam nostram Heliotropicam, statuæ dicta methodo libratæ, includeremus, ea cum Sole infallibiliter circuitura esset, sed & hæc arte quoque magnetica perfectius præstari posset. Verum de hisce & similibus machinis alibi ex professo in Oedipo nostro tom. 2. de statua Memnonis egimus.

Pœonia.
Cynospa-
stos.

Porrù non lapidibus tantum hæc Naturæ prodigia insculpta videntur, sed & plantis. Ad Lunæ incre-
 menta & decrementa, omnia Lunaria, siue ea herbae fuerint, vti tota illa bulbosa & cucumeracea sibiles; siue animalia, vt omnia Ostreacia, feruntur; & que in aqua natales habent, Lunæ propago est, & iuxta eam crescunt & decrescent. Pœoniæ Apulejus no-
 cit dicit lucere, ob id à pastoribus inueniri; Cynospasta, alio nomine Aglaophotis inter ceteras her-
 bas delitescens nullo modo agnoscidicitur, noctu vero stellæ instar lucens facile in conspectum venit. His addes, quod d. Nyctegreto siccata ad Lunam triginata noctibus lucente, tradit Democritus. Sed reliquis hisce,

bisce, ut incertis & fabulosa narratione corruptis, ad Lunarias plantas reuertantur; quarum aliae foliis Lunam mentiuntur, aliquæ siliquis noctu Lunæ lucen-
tis imaginem in superficie sua lævi splendidaque, vñ speculum reddunt; aliae ad Lunam fulgent, ut seleni-
tes; aliæ incrementum & decrementum ad Lunæ nor-
mam tam foliorum, quam fructuum sumunt. Lunariam veram à Rabbi Sola in lib. quodam manuscripto
de Medicina varia, descriptam reperio; verba eius ex
Hebræo in Latinum ita transfero: *Lunaria, vel Boriza herba apud Rabbi Solam.*

Boriza herba apud Rabbi Solam.

Lunaria siue *Herba Luna*, eò quod crescat & decrescat ad Luna viciſſitudines cum Luna habuerit etiam unius diei, & planta hæc uno quoque folio augetur, durante hoc continuo foliorum augmento, usque ad decimam quartam Lunam; Luna verò deſcenſentis dies tandem ordine se quirur foliorum acquisitorum casus; interlunij tempore omnibus orba folijs se condens, veluti luctus agit; canalem habet rubrum, vel violaceum, odorem ha-
bet similem musco & croco, foliis constat rotundis; si succum huius herbae commixtum argento viuo ad ebullitionem concoxeris, conficies iuscum crassum, quod puluerizatum eri superstratum ignis opere id in aurum commutat; sufficit autem uncia huius pulueris 100. uncis eris tingendis: præterea succus huius herbae varias in species metalla transformat. Hac Rabbi Sola; & pri-
orem quidem partem huius descriptionis tanquam veri-
tati

tati consentaneam amplector: posteriorem verò seu fabulosam, & confictam rejcio; multa enim de hac herba fabulatur ita admiranda, vt si vera essent, totum mundum in aurum breui conuersum iri necessarium foret, quæ cum in mundo subterraneo confutauerimus, eollectorem remittimus.

Guarta
herba a-
pud Ara-
bes idem
quod Lu-
naria.

Similia de Lunari herba Guarta apud Arabes Botanicos reperio, quæ omnia ferè coincidunt cum herba, quam Canarini Perizacato, Malacenses Singadi, Deiani Pul, Persæ, & Turcæ Gul nominant, de qua ita Pigafetta in suo itinerario:

Conspicitur
hec elegantissima arbor nocte pulcherrimis suauissimis-
que olenibus floribus onusta, & hilaris, verùm simul
ac à Solis radiis illustratur, non omnès modò flores in
terram decidere, sed totam arborem cum suis foliis quasi
marcidam apparere: Inter omnes sanè, quos unquam
odoratus sum flores, nullum me videre memini cum hac
comparandum; præsertim initio, dum quis repente in-
greditur ubi hec arbor est confita; ad contactum tamen
solum arbor ferè omnis evanescit; patrum solum ita
amat, ut nullis alienæ terre obsequiis denunciri pos-

fit. Hanc ego plantam esse credo, quam in Aethio-
pia crescere Aluarez vult, Goyaule dictam, quam
Nicolaus Godignus multis refutat, ita enim dicit:
Inter floriferas herbas unam esse, quæ ab aliis omnino
locis exulat, longum habere scapum heliotropii instar,
frondes hederae similes, florem in capite unum magnitu-
dine eximia, in eo flore folia mille, tanta colorum va-
rietate distincta, ut nullus ibi videatur deesse ex iis
qui

Goyaula
flos.

qui rareris solum nisi robur; Nihil eadem flore exceptari posse, aut visa pulchritudine, aut odoratu suauius, prie illo sordore Rosas, Lilia, Hyacinthos, Violas, fætore muscam, & quacunque alia in roboribus odoramenta sunt, odore sumque compositiones; Solis modum sequi, longè diuersa ab alijs florib; herbis ratione. Cum primum Sol à meridie in occasum declinare incipit, floræ istum paulatim pandere sese; Et folia explicare, quo vero magis aperit finus, rodere efficiens, sub noctem omnino explicatam, quam longissime suauissimum haliatim eiaculatur; ubi ad noctem medium rvenum, cum verò Solis occasu veluti indignatum colligere folia, odoremque reddere, atque ita ad meridiem usque clausum permanere; Inde iterum paulatim aperit, Et odorem exhalat ut Aethiopæ vocare. Hanc floræ Goyaulam, hoc est floræ Lanæ, quod mollem, & eius astrum videntur amaro, acris, ac Solis tristis. Cetera, que de antea lata, eius custodia deposita fingit, libens omniro. Ego certè in Aethiopum libris nihil horum repertio, & quanvis haec omnia diligentissime discusserim, nihil tamen ex Aethiopibus, quibuscum maihi maxima hic Roma necessaria intercedit, neque in eorumdem libris reperire unquam potui. Unde facile apparet, omnia haec esse conficta, hanque Goyaulam cum Gatis. Perizatio confusa. Sed haec de Selenotropijs sufficienter dicitur; roubis aeroquati, & cunctis aerozantiis. Hoc explicata & demonstrataque admirandâ in quaerantibus rerum & celestia corpora sympathia, & mat-

L gne-

gnetismo , nihil modò restat, nisi ut rationes huius motus, & consensu tam prodigiis inquiramus . Plantas igitur quasdam orientem Solem sequi explicates, occidente in verò contractas relinquere , huius causam, & rationem, partim calori, & frigori, parum naturali inclinationi adserimus . Comprimuntur enim flos humore coacto, & quasi concreto, dum destituitur sui caloris facultate; aperitur autem diffuso iam calore relaxante id, quod frigus coegerat; cum proprium sit calor dilatare, sicuti frigoris constringere . Qui si descendat altius, imbecillitate quadam, languere, & quasi paessum ire constat solis absentia, sicuti praesentis numero vegetiorem reddi, atque eo veluti administriculo fulsum emergere . Quo igitur in hac magnetica actione consideranda sunt; primò auctio Solis attractiva, seu resolutiva; secundò plantæ qualitas, & dispositio . Si igitur planta multo humore frigido abundat, ne corruptionem, aut totalem destrucionem incurrat, veluti præparata à natura sibi insito appetitu eo liberari desiderat; cum autem nibil eam hoc superfluo, praeter calorem, liberare possit, omnisque calor ex Sole veluti fonte profluar, ad Solem, unicum tanquam ad bonum sui, seu veluti ad medium quendam naturali quasi instinctu, se convertit; Sola autem Apollinea suâ vi plantam percutiens, superfluos à nocturno frigore coactos humores dissolutos, in vapores educit; hinc remedium superfluitatis suæ planta sensiens, ut magis magisque perficiatur, Solem sequitur, quo quidem tanto plus adiu-

Ratio So-
laris Lun-
arisque vir-
tutis qua-
dictas plan-
tas ad se-
trahit.

Causa cō-
uerſionis
plantarum
ad Solem.

adiuwatur, quanto radios eius perpendicularius, ut ita dicam, imbibetur. Accedit quod cum Sol radijs suis in superficiem plantæ perpendiculariter missis reflexionem quandam officiat, nequissimum duplicatum ex ea reflexione calorem, maxima caloris circa florem attenuatio, & consequenter facilitatio motus floris consequitur. Sicut igitur Magneti appetitus quidam inest, non tantum ut existat, sed ut bene, & commodè existat, videlicet, ut polis poli coniungantur, aut telluris, aut alterius Magnetis, quem si in orbem circumagas, alter statim tanquam bonum suum, & principium conservatiuum cum sequetur, ut sepe inculcatum est; non secùs planta ex vi quadam à Natura prouida sibi indita non tantum existere, sed bene, & commodè existere, nativa sua inclinatione appetit, non autem commodè existentes, nisi eo situ se disponeret, quo principium conservatiuum sui, viresque, atque beneficium quandam vim eius commodè participare posset; cum verò principium huiusmodi, non ut in magnetis principio conservatio, stabile sit, & immobile, sed mobile perpetuo, & instabile; ideo fit ut planta, ne bono suo priuetur, ad motum principij sui se disponat, cum eo circumacta. Eadem est ratio earum herbarum, quæ solstitio æstino folia cum sole vertunt, ut ulni, populi, salices, quædam pomri; ex namque multo humore madentes, dum vi caloris exhaustæ fuguntur, eo ferri, pronasque inclinari par est, quò Sol humorem feruefaciens provocat. Igitur horum omnium Sol

Tractiū
virtutis
Raīo in
Lunaribus
plantis.

Quæ causa
conuersio-
nis quarū-
dama her-
barum ad
Lunam.

auctor est, qui alliciens ad se humentem succum, ra-
dioseque caloris suū cono plantas stringens, secundique
trahens rapit eas ratione cadem, quā recreat, ista pro-
clives, & in bonum suū pronæ sequuntur. Atque
hæc quidem ratio est motus plantarum Heliotropia-
rum. In Lunaribus plantis contraria ratio elucescit;
cum enim huiusmodi planta iuxta naturalem indolis
sue constitutionem, multo humorē tanquam necessa-
rio nutrimento indiget, torridique caloris restusque,
ut pote naturæ sue contrarij sit impatiens, hinc sole
succum necessarium extrahente, vel flagescit, vel con-
trahendo se à solis violentia tutam reddit. Nostu-
rō ad Dominas sue ortum aduentumque auxiliata in
occursum vtrō tendit, & suas virtus beneficis hume-
tationis sue vi instauratura, ceu ad vibra communis ma-
tri, adjuvat. Hinc vniuersa Lunæ siboles vi quadam
temperatiā inflata, humorisque tepidi beneficio dilata-
ta veluti impinguatur. Sicut igitur in Heliotropijs
ad Solis, non verò ad Lunæ motum se dilponendi na-
turalis quædam inest pronitas; ita in Selenotropijs non
ad Solem, sed ad Lunam se conuertendi tanquam ad
principium suum conseruatuum inclinatio inest: quo-
rum naturalem inclinationem, tanquam charissimorum
pignorum, Luna ceu mater, follicè promonet, vbe-
ra præbendo, fitibundas humoris sui potu reficiendo,
torridas humectando, conseruationis prolis vnicè fat-
gare videtur. Hinc plantæ desiderio eius; hinc Musta-
zx, Catti, Feles, Ibides, Cynocephali, Cenopithesi,
alia.

aliaque Lunaria animalia ad Lunę præsentiantur, gaudio dilatata veluti gestira; ea vero, absente contracta contabescere videntur. Video ego certo anni tempore omni penè die in horto nostro huiusmodi Acaciæ, & Gelsimini, cum Sole & Luna sponsalitia, quorum hoc Sole oriente folia vndequaque explicat, illa claudit: hic Sole occidente claudit, illa aperit, spectaculum visu dignum. Sicut igitur sponsæ sunt Solis, & Lunę, ita, non dubito, quin multæ aliæ ex herbarum familia sinti quæ reliquorum Planetarum sponsalitia sectantes, ut flores, ita & motum Saturni, Iouis, Martis, Veneris, Mercurij emulentur. Quod & Pythagoræ innuere, videntur, cum flores colluentes, stellarum oculos vocant, & sydera coeli flores, & sicut in terra flores colores stellarum, ita sydera in coelo terren partem ostendunt. Columella ait:

Pingunt & variis Cœlestia sydera flores.

Imò quodlibet sydus in coelo cum suo flore in terris sympathiam possidere, stellarumque influxus, veluti per pyramidem, ut & nos paulò ante innuimus, suscipere dicunt, quæ in coelo basin, in flore conum habet; & hoc cum sideribus consensu demonstrare. Hinc solares, ad eius ortum florem patefacere, ad occasum comprimere, & abire in lacum, deinde ad exterrum emergere extra aquam, totoque die circumagi. Heliotropicum fidere; in eius ortum manè spectare, & eius iter ad occasum usque etiam nubilo die sequi, vel floris formâ sideris formam imitari; omnia enim inferiora, Hermete

C A P V T IV.

Inquisitio causarum circa dictos effectus.

Protrò causas cyclici plantarum quarundam motus assignare difficile non est, at lapidum quorundam ad Solis aut Lunæ motum rationes reddere difficultas est; cum in corporibus fricis, & frigidis, cuiusmodi sunt lapidea omnia, oli rarefactioni, aut condensationi causa huiusmodi assignari non possit. Cur enim aurea illa macula in Helite lapide suprà memorato, aut alba macula in Selenite à Mizaldo relato, illa Solis, hac Lunæ motum perpetuò tam astrate, quam hyeme ænuletur, constantique legi sectetur, anterioris considerationis opus est. Dico igitur primò, in Helite à primordio suo humoris, ex quo coauit, quandam partem sine congelatione permanisse, cum quodam meatu subtili circulari in media lapidis substantia celito. Solent igitur orientem humor hic, vel magnetica quadam vi, frue qualitate dispositiva consequitur, vel aér in meatu illo abdito rarefactus, maiorem locum querens, dilatatum humorem iuxta Solis motum proportionaliter prætendit, cù ferè ratione, quâ superiora cor-

Causa ma-
culæ in he-
lite.

corporansare statutis temporibus mouent: Atque in quibusdam lapidibus aquam, vel Mercurium perennare, manifesta docuit experientia. Monstrauit olim Claudius Menedryus vir antiquarize rei peritissimus, hic Romae in suo Museo crystallura, cui aqua hydrargiri ad instar à primordio coagulationis suæ inclusa per occultos meatus hinc inde diffluere non sine admiratione spectatur; cum verò nullum aliud corpus in vicarium sui substituere possit, sine substantiæ totius ecorruptione, metu vacui perennat, nunquam exarcens. Quod quidem verum esse, ostendit Syphon virtus, quem in Museo meo ostendere soleo. continet is ad formacem virginiam hermetice clausus aquam iam à quinquaginta annis olim à Patre Claudio inclusam, hucusque sine villa alteratione aut diminutione durantem & duraturam. Humorepsa igitur, aut portionem argenti viui gemmis, lapidibusque inclusam, per meatus quosdam vna cum aere inclusa perennantem vi Solis ad motum concitari posse, hac experientia docco. Includatur exigua portio argenti viui annulo vitro, & videbis notabiliter ad motum candelæ ei applicatae argenti viui sphæram quoque moueri. Si igitur quispiam lapidi vitro, vitreum canalicum confusione occulto inficeret, inclusa ei portio hydrargyri, ad motum cuiusvis luminosi corporis, v.g. Solis, aut etiam candelæ ad motum Solis disposita, verè circumageretur; quæ experientia sane parum abest, quæ supra adducta nature miracula ad oculum de-

Experim
tum.

demonstret. Pari ratione dico; maculam istam condam
 in nigro lapide à Mizaldo supra alpatam, esse diu
 morem quendam, qui ad Lunæ incrementa decrements
 taque non secus ac alijs certi humores in oculis felium
 ac ostreaceis, per fibras lapidis vi Luna dilatatio dissi-
 fusi, proportionaliter crescat, nequó nōcessit, hinc
 ad occultas causas, & nescio quos abditos consenser-
 sympathiasque configere, cum qui diligenter inspe-
 mentum & decrementum pupillæ felium ad Lunæ
 phasēs obseruauit, facile quomodo huiusmodi prodic-
 toris, ut prima fronte apparent, vulturiles in lapidi-
 bus elucentes Soles & Lunæ iboucantur, videbitur.
 Alterius vero materiae heliotropiz, quam moratur
 Solis perfectè obseruare supra ostendi, ab aliquoqua
 causa assignanda est, cum primis qualitatibus, aut
 secundis, ut rarefactioni, aut condensationi, natura
 quam attribuit possit. Dicimus itaque illam materi-
 riā ad Solēm eodem modo se habere, ut se habet
 ad Magnetem ferrum: sicut agitur Magnes & ferrum
 se ad telluris vim ab immobilibus Coelorum polis
 participantem, quo diriguntur, disponunt, ita
 & hinc materia & Verum sicut si terrenus globus contrari
 axem Virtutis, Diuina manu dispositus operari, ad cum
 veluti per loculæ situumque in naturalem reculeret, adeo i
 vegetum ad totum, & partes ad totum, cuius vegetal
 membra sunt, insito fibi à Natura appetitus in ordine
 ad certum situm dispositionemque in bonam suū ordinem
 natum contractantur; ita & haec species alii sedis, mori-
 de-

dependere videtur, vt vel ex hoc vnico Naturæ prodigio, clarè & luculenter pateat, esse in hoc inferiori Mundo res quaspiam, quæ eodem appetitu, quo Magnes ad polos fertur, ita ad Solem, Lunam, cœterasque stellas naturæ ductu, siue id fiat ob vniuersi decorum, siue ob fines particulares ei proprios, & tanquam consimiles ei partes, conuertantur. Dico igitur eandem vim esse, qua heliotropicæ species ad Solem, & qua Magnes, seu ferrum ad telluris polos se conformat, hac sola differentia, quod vtrumque in diuersos terminos feratur, hic quidem ad telluris polos tanquam ad naturæ suæ commodum situm, bonumque conseruatiuum; illa ad Solem similiter tanquam ad bonum conseruatiuum sui; Magnes fertur ad principium suum immobile, in ordine ad quietem; Heliotropium ad principium suum conseruatiuum mobile, quod & motu assequi appetit. Quod hac similitudine declaro. Si Sol corpus Magneticum, seu vt Keplerus perperam afferit, magnus quidam Magnes foret, omnia Maguetica versoria in pyxidibus suis librata, à Sole Maghete attracta una cum Sole perenni motu circumagerentur; ita prorsus quedam res ad Solem se habent, vt dictæ species heliotropicæ; & ad Lunam forsitan, cœterasque stellas, et si nondum hominibus innotuerint. Causam igitur, quam Magneticæ conuersionis, damus, heliotropicæ quoque conuersionis aſſignandam putamus. Sed hæc de heliotropico Magnetismo dicta sufficiant. Quomodo verò hæ plantæ

Si Sol nra-
gnes foret,
omnes a-
ctio ma-
gneticas.
tracta fe-
cum gyra-
ret.

M in

*De Magnetismo dorum lapidum quos
 astritas vocant.*

Admirandum & illud, quod primum in Astarte,
 lapide obseruaui; Experimento siquidem passim noto
 constat; huiusmodi lapidem supra planum politumque
 marmor liquore acetoso offusum, sese hinc inde mo-
 tu iam recto, nunc obliquo, modo alio alioue adin-
 star Testudinis, praesertim si in eius figuram adaptetur,
 agitare. Quoniam verò hoc experimento non contem-
 tus, compluribus huiusmodi lapidibusque, frequens, ut
 num quispiam magnetismus ijs subelet, deprehende-
 rem, experimentum institui; neque intentione mea fru-
 stratus, reperi tandem; duos huiusmodi lapides in pro-
 portionata distantia supra marmor acetoso liquore of-
 fusum, ex abdito quodam magnetismo quiescere non
 posse, nisi sibi inuicem mutuis amplexibus adhaerent;
 & dum in unionem affectant primo quidem tardo, ac vi-
 cini celeri motu confluunt. Pulchrum sane spectacu-
 lum, & admiratione dignissimum. Quid & in gra-
 tiam curiosorum subinde in museo meo exhibere soleo.
 Sed iam causam huius tractionis exponamus, ne quis-
 piam forsitan naturæ lusum ignarus, ad occultas qua-
 litates, ad factam, yti dici solet, imperitorum ancoram
 configere cogatur. Dico itaque tractionem hanc fa-
 cul-

cultatem, nil habere commune cum vero, & reali magnete; cum attractio, & in unionem confluxus, non fiat per virtutem dispositiua in locum; sed aliam habent tractionis suae originem, quam modo aperio. Astritem innumentis fibris, instructum; atque adeo potissimum esse. Stellulae, quae natura ipsum depinxit, sat superque demonstrant. Tractionem vero hoc pacto fieri, ostendo. Cum lapis præter dictas fibras, porosamque substantiam adstringentis naturæ sit; utpote ex cretaceæ terræ massa in faxeam duritatem coagulatus; accidit, ut, dum duo lapides supra dictum politissimum marmor, nec non dicto acetoso liquore offusi in proportionata distantia disponuntur, liquor per poros admissus continuatum liquorem totis viribus trahat; liquor vero tractus, necessariò alterum tracti liquoris iter prosequentem viuâ concitet hinc sit, ut tandem audi simis amplexibus sibi adhaerescant. Itaque hic est magnetismus huiusmodi duorum lapidum, dum se tam sollicitè appetunt. Iam causam pariter explicemus; cur superaffusò liquore seipsis moueantur; dico causam, esse, quod aér poris lapidis inclusus, mox ac superuenientem liquorem aduertit, se magno impetu retrahere cogatur, ex qua naturæ violentia, siccum cum humidu luctans, lapidem ad motum concitat; atque hoc verum esse experimento compelles, si lapidem prius aqua imbueris fontana, tum enim fieri non potest, ut moueatur, cum lapidis adstrictiua facultas statim simplicem aquam absorbeat, siue violentia aeri impressa.

Causæ inquisitio.

Quod vero acetoso liquore (siue id sit acetum distillatum , quo nos vtimur , siue succus limonum) dictus lapis supra marmoream tabulam in motum concitetur , causa est , quod dicti acerosi liquores multum nitroso- rum spirituum contineant , qui vti subtilitate sua porosam substantiam facile penetrant , ita quoque aërem in poris stabulantem , augmento suo , ex insita nitri violentia coarctatum in motum , pro impetu , quo spiritus nunc in hanc , modo in aliam partem seruntur , concitat , atque est causa admirandi effectus , qui ex motu Astritis elucet .

C A P V T V.

*De radicibus nonnullis , Indiarum , quæ miris virtutibus
et proprietatibus in magnis infirmitatibus
cūrandas possent .*

*Prima Radix que Monique dicitur , vulnerum
sanativa . Magnes vulnerum .*

ADdam hoc loco aliud Naturæ miraculum , vide- licet Magnetem sanarium vulnerum quorum- cunque spacio 24. horarum , & est radix , magni quo- que in ipsa India pretij , quam Monique vocant , hanc mihi veluti rerum omnium , quas secum portabat , pretiosissimam contulit P. Sebastianus d'Almeida , In- diae

dæ Orientalis huc Romam negotiorum causa missus Procurator. Dicitur hæc radix Monique , eò quod prope Moniquam locum , iuxta ingens Africæ Meridionalis flumen , quod Cuama vocant , inueniatur ; habetque quorumcunque vulnerum , dummodò mortalia non sint , 24. horarum spatio sanandorum mirificam facultatem , eo qui sequitur modo : Radix in vasculo aqua modica referto , frequenti agitatione tam diù confricitur , donec aqua vna cum colore radicis corpus acquirat ad instar liquidissimi vnguenti , quo liquore si lineam telam mundam , & nitidam imbueris , & ad modum emplastri vulneri eosdem liquore prius loto circumligaueris , comperies tandem , vulnus intra 24. horarum spaciū perfectè sanatum ; cum verò vulnus fuerit recens , primò vino calido vulnus lauandum , & postea liquor superimponendus colligandusque est ; si verò fuerit vetus & putridum , tum liquore lotum prius , & totum id breui temporis spatio absumpta putredine vulnus sanabit ; Quod sanè nunquam credidissem , nisi experimento in me facto , infallibilem rei veritatem didicissem . Cum enim quodam die feli blandiens eius caudam fortius strinxisset , is rabie percitus retroactusque digito sanguissimum vulnus inflixisset ; mortuum tantum sanguinis profluum consecutum est , vt illum quibuscunque tandem adstringentibus sistere non licuerit ; Accedebat tumor digitii intensissimo sociatus dolori ; & dum dubius hærerem , qui vulneri mederer , statim mihi incidit mififi-

Radix Mo
nique eius-
que ety-
mon.

Authoris
experi-
mentum .

rifica radicis vis , quam mihi dono oblatam supfamē moratns Pater tantis laudibus in vulneribus sanandis extulerat; vndē accepta radice , absque villa mota , liquorem ex illa præparaui , quem eo , quo præscripferat modo , per linéam telam prius liquore illo madefactam vulneri apposui , & mirum dictu , intra quadrantem horæ non omnis duntaxat dolor , sed & tumor virulentus , & malignantē qualitate plenus vna evanuit; post duas verò horas sublatā linēā fasciolā vulneris quoque to um perfectè sanatum repcri , quod posteà quoque in aliis vulneribus , cultro punctum secundumq[ue] inflictis , atque in canis quoque morsu sanguinifero , verum cognoui . Retulit mihi supradictus Pater , in India tanti hanc radicem pretiū esse , vt ad duodecim patagonum pretium illa facilè excurrat , nullumque ferè ex iis , qui curam sive sanitatis in variis itineribus obeundis habent , existere ; qui non huiusmodi radicem , in omnem euentum paratum secum gestet , tanquam extemporaneum medicamentum , omnis generis vulneribus , siue armis , siue morsu animalium inflictis , aut ex contusione , lapsu , illisioneque obortis , sanandis , mire opportunum .

Non ignoro & in nostris Regionibus lignum rep̄iri vulnerum sanatiua facultate præditum , cuiusmodi Fraxinus arbor nobis præstat , de cuius mirifica virtute curiosus rerum naturalium inuestigator , Michael Schorer Heluetiæ Toparcha , ad superstitionem usque , ad me scribit . Non defunt quoque Balsama , varia que

Fraxineū
lignum
vulnerum
curatiuum

que à chimicis inuenta vnguenta emplastris inducenda; verum quod alia simplicissima radix præter hunc à nobis propositam hosce mirificos effectus præstet, neque vidisse, neque apud ullum Authorem me legisse memini.

Refert quidem Franciscus Fernandez in Nouæ Hispaniæ Regno, similis virtutis plantas reperiri, cuiusmodi est, quem Florem nocturnum vocant, nasciturque non procul ad urbe Mexicana montosis editisque locis, secundo gradu calida & sicca, sapore amaro, cuius puluis etiam insanabilibus vulneribus inspersus, ea curare, carnem exesam instaurare, citra ullam noxam sensum doloris corrigit & absumere, dicitur.

Plantæ Mexicanæ mirifica vi pollentes ad curanda vulnera.

Mirum in modum quoque laudatur tertiae speciei China Mexicana, quam Barbari Olcatazfan vocant, & ob tractiuam virtutis suæ admirandam vim Magneticis plantis adscribitur, de quibus Antonius Recchus hæc scribit: *Mira audio de hac planta narrari ab ijs, qui eius remedij & si sunt, oculis mirifice confert, solo apposito folio; lue galliae infectis unicè prodesse, carnem exesam restituere, internis quoque, siue folia, siue radix ipsa referatur in usus esse sub qualibet mensura & pondere symptomam, innocuam, vires augere ac firmare, resarcire exhaustas vel solo attractu, calorem semiextinctum ita reparare, ut emorientes quasi in vitam reuocati videri possint; Admota dentium dolores, capitis, articulorum, coeterarumque corporis partium veluti per miraculum lenire, & his dolenti loco adhærescensibus*

bus certissimam salutis spem habere posse, adharentem, eam sedandi doloris spem esse, aliter statim irrita cedunt, cholericis doloribus & venenis, cordisque afflictionibus mederi; Denique vix morbum esse dicit, iam varia & numerosa eorum Sylua, cui neget opem ferre. Mirum tamen est, quod scribit, dolenti membro appositam, firmiter illi adhærere, contrà irrito effectu decidere, quod apertum latens Magnetismi indicium est. Verum cum de hisce nullam supererimus experientiam, de iis, quorum virtus certò mihi constat, nostram prosequamur disceptationem.

Alteræ Radix, quam supradictus Pater mihi contulit, est illa quæ sequitur.

Radix Ioannis Lopez.

Radix Ioannis Lopez.

Dicitur hæc Radix absque alio nomine proprio, ab inuentore eius, Ioanne Lopez, primùm in villa sua, quæ flumini Cuama in Monomotapæ confiniis adiacet, detecta, habetque eandem prorsus, cum radice Monique suprà exposita virtutem vulnerum sanatinam, nisi quod sèpiùs sèpiusque vulneri applicandus liquor iterari debeat; quod in Monique radice, propter summam eius efficaciam, ad vulnus curandum non nisi semel fit.

Ter-

*Tertia Radix quo Butua dicitur mirifica.*Radi xBu.
tua.

Inuenitur hæc Radix in fluminibus Cuamensisibus & in territorio Mozambique, & dicitur mirificam obtinere virtutem ad sananda tum interiora, tum exten-
ra corporis apostemata; illa enim rumpit, & siccatur, & prorsus consumit, si aqua diluta bis interdiu vide-
licet, ante, vel post comedionem bibatur: hæc verò si solam radicem loco male affecto applicueris, aut aqua radice diluta laueris, illa extinguit. Inseruit quoque ad omnes guttulas inflammationes ex sanguinis abundantia exortas, vel sola collo alligata.

*Quarta Radix Mongus, sive sternutationis,
mirifica.*Radix Mo-
gus.

Traditur, & hæc admirande, & inaudita virtutis, potentissimum venenorū antidotum, reperitur in territorio Bazainensi; Dicitur autem radix sternutatio-
nis, eò quod, qui veneno intoxicati sunt, aut poterunt, aut cuiuscunque animalis, aut vermis venenosissimorum, si eam sumentes ad sternutationem exorti; que nisi se-
quatur, iam de ægro actum esse sentiunt. Modus su-
mendi is est; qui sequitur: primo assumpto intra-
stomachum masticatæ radicis succo, secundò, vel si id æ-
groto non liceat, aqua sola radice diluta conferet. Di-
citur hæc radix Mongus, eò quod serpens huius nomi-

N nis

nis in pugna cum alijs virulentis serpentibus, vulneratus, haec herba veluti antidoto vi sit bbseruatus. De quibus in præcedentibus actum est, vt & in ijs quæ sequentur, mirificè quoque ad curandos catarrhos longos, &c. peregrinos, ter, & aut quatuor vicibus in diei sumpta confert.

Quinta Radix Cofei mirifica.

Radix Ca-
fei.

Miram pariter facultatem obtinere hanc radicem tradunt, quæ Cofei dicitur, eo quod odorem cofei referat, vel ut alij à namine invenitoris sic dicta. Repertitur in territorio Bozainensi Indiæ Orientalis; seruit ad ægrotos à lethargo, quocunque tandem morbi symptomate causato, excitandos. Usus eius hic est: si aquam radice dilutam admixto nonnihil succo limonis, aut etiam absque eo, hirquis oculorum angularibus instillantis, & statim ægrimo oculos aperte, lingaram invicem componere, integræ menti restitutione, vclusi à veterno euigiliari complices; magni in India usi, qui propter eos, qui ebus suis bovisque testamento non consuherint, aut etiam consueta Ecclesiæ Sacramenta non susceperint: de qua & in sequentibus amplius.

Sexta Radix Columbe mirifica.

Radix Co-
lumbæ.

Invenitur in territorio Insulæ Mozambique, diluta aqua seruie ad expellendum venenum quomodo cum que

que contractum, & ad colicos dolores efficacissimum remedium traditur ; febres quoque diaphoreticâ quadam vi expellit.

Atque hæ sunt mirande radicum proprietates, quas supradictus Pater d'Almeida mihi experimento comprobandas tradidit, & quia nonnullarum veritatem iam experimento facto miro successu comprobaui, reliquas in omnem occasionem paratas, referuo.

Hæc dum scribo, Reu. Pater Carolus de Noyelle, Soc. Iesu Germaniæ Assistentis alia mirificarum virtutum lingua radicesque communicauit, quæ ex China Indiaque ipsi transmissa fuerant, quorum nonnulla in China illustrata explicavimus, quedam hic adiungenda censui, utpote experimento comprobata, & celeberrimæ famæ sunt per totam Chinam Indianique. Verba quibus sequentium radicum, lignorum, corticiumque proprietates describuntur, hic appono.

Radix Sinico nomine Gim Sem appellata, quod idem est, ac Nativitas hominis : hoc nomen inditum est huic radici ; ob magnam virtutem quam habet ; nam si à sano accipiatur, eum mirè confortat, totum corpus corroborat, humores malignos purgat, ac sanat omnia corrupta in corpore humano. Si vero accipiatur ab infirmo, eum mirabiliter confortat, ac quasi iam desperatum sibi restituit ; & quodammodo de novo nascit facit.

Radix per modum fungi, Fò Lim, sine lac Tigridis vocata, miram habet virtutem contra variolas infantum, & etiam adulorum, & contra omnes calidos morbos,

100 Sectio III. De Magnetibus

si post acceptam bene sudetur. Accipitur autem hec radix, sicut etiam illa Gim Sem, eodem modo, nimis rura tritici in pondere, bene comminuta, & cibatur ab infirmo in poculo aquæ. Est certè efficacissimum remedium contra omnes febres ardentæ. Fuit etiam huius Viennæ in Austria experientia facta, & quasi miracula fecit; nam nulli data fuit, qui non ex febris calidis propediem conualuerit.

Radius Fù. Radices per modum curricularium falsi saporis vocantur Sinicè Fù seu, habentur pro valde stomachali medicina, dosis est unum, vel duo grana.

Lignum Soloranum. Lignum Soloranum. Lufitanicè Pao da Solar. Praestantissimum remedium contra omnes febres frigidas, & calidas, si in uno haustu aquæ teratur hec lignum, donee aqua valde amarescat, cibatur, & sudetur supra. Valeat etiam contra indigestionem, contra ventosities, contra flegmata, & catarrhos taliter sumptum, mirabiliter etiam sedat fitim tempore caloris.

Radices Ligni Solorani, supradictos habent effectus, immo, magis efficaces quam ipsum lignum, sumitur eodem modo, prout de ligno narratum est.

Radix Malacensis. Lufitanicè Raiz da Madre de Diòs. Sumitur sicut lignum soloranum, valeatque precipue contra febres frigidas & calidas, si sudetur supra sumptas istas radices.

Cortex Solda. Cortices Solda, vocari, praestantissimum remedium contra Dysenteriam, & fluxum sanguinis ex quacunque parte corporis, vel recenti vulnera, quem protinus sistit.

Va-

Valet etiam in hectica, & phtisi, & lesione pectoris, quando exicitur sanguis; valet demum etiam in febribus frigidis, deque in illis accipi, sicut China Chima; in alijs autem affectibus accipiuntur tria, vel quatuor granula puluerizata, in aqua pura, vel cocta; ad vulnera autem soli pulueres seci imponuntur, quantum satis.

C A P V T VI.

De nonnullis alijs rebus mira proprietate, in cura infirmitatum pollutibus.

Hec dum sub prælo sudant, me visitatum venit prænobilis vir Franciscus Maria Lamparellus-vnus ex Romanis, vt vocant Curialibus, sedulus Indicarum curiositatum collector, qui magnam mihi tum paulò ante adductarum radicum lignorumque, tum aliarum rerum copiam monstrauit, quæ vti mirificis facultatibus instructa dicebantur; ita quoque de ijs inoccidente variarum infirmitatum necessitate per se metipsum experimentum cum desiderato successu se fecisse sanctè affirmauit; præsertim in malignis febribus ligno dolorano; in capitis doloribus, & lethargo sopitis, ligno seu radice casei. Ligno, quod de la Cobra vocant, in intoxicatis, deinde alio quodam ligno, contra epilepsiam, scotomiam, & vertiginem inueteratam; quotquot vero huiusmodi remedij contra memoratos mor-

morbos vni fuerunt, omnes non sine admiratione, Medicorum conualuisse testatus est. Et cum ex eo quædam, num lapidis istius serpentis, quem pileatum vocant, notitiam haberet; respondit, se vires eius planè prodigiosas non solum nosse, sed & eas in trahendo ex corporibus humanis veneno frequenti experimento comperisse. Atque inter cætera aiebat,

Mira cura hominis qui morsu canis in rabiem aëtus beneficio lapidis serpentis pileati conualuit. patrem suum a rabido cane morsum, veneno mox per intimas corporis fibras diffuso, in hydrophobiam misophoridemque, id est metum aquæ lucisque cecidisse, & cum ingenti rabie lactatum paulatim ad interitum tetendisse; tandem desperata salute, lapidem hunc vulneri inopinato cum successu appositum fuisse; res mira, hic vixdum vulnera tingerat, cum ecce lapis stupenda veneni attrahendi cupiditate, eidenæ adeo firmiter pertinaciterque ad nouendecim usque dies adhaesit, ut inde aucti vix potuerit, hisce vero diebus transcasus, lapis nonnihil cedere visus, paulo post etiam veneno iam ex omnibus fibris venisque exucto, cadens, infirmum ab omnibus illis exoticis, quæ hydrophobi experiuntur symptomatis liberum reliquit; præterea admiratione non caret, lapidem intra lac veneno iam saturum coniectum, quemadmodum, & nos supra sect. 2. c. 5. docuimus, venenum depositum; quod deinde canti propriatum, cum è vestigio interemit: cur vero lapis ad ipsas 19. dies vulneri affixus tam pertinaciter adhaeserit, nonnemini forsitan mirum videri posset. huius rei causam hanc affero; quod post mortuum canis rabidi;

ve-

venenum vulneri inditum non statim vires suas exerat, sed pro dispositione hominis, nunc citius, nunc tardius: utrèx hydrophoborum historijs constat, & nos in nostro Mundo subterraneo fuse lib. 9 ea exposuimus; Quo enim venenum quodpiam profundius sese inter fibrarum venarumque intimos recessus diffuderit, eo plus quoque temporis ad illud extrahendum requiri constat; unde mirum non est, tanto tempore, tamque pertinaciter lapidem vulneri adhæsse. Quæ hic apponenda duxi, vt admiranda vis, & proprietas, & consequenter præstantia, & inæstimabile pretium huius lapidis nouiter detecti orbi innotescat: addit super memoratus Lamparellus, se idem tentasse in religioso viro ordinis D. Francisci a scorpione percusso, huius enim vulneri applicatus lapis hominem intra paucas horas ab omni periculo liberum, integræ sanitati restituit. Imo non venenis rarum extrahendis huiusmodi lapidem, sed & alijs causticis rebus malignitate quædam refertis prodeesse, vulnera per vitrea fragmenta

Cura a
scorpione
percusi.

& crustulas affecta atterantur; quibus non
nemo ex NN. PP. digito leesus cunctis
adhibitis remediiis nil proficerat,
tandem lapis, digito super-
positus exiguo tem-
poris spatio,
cum perfectè sanauit. Vernm de viribus,
& origine huius lapidis, vide quæ su-
pra sect. 2. c. 5. adduximus.

CA-

C A P V T VII.

*Queritur causa, & ratio predictarum virtutum,
queis dictæ radices possent. Et primò quidem
Radicis Monique, qua experimento fa-
cto, tam exiguo temporis spatio
vulnera sanat.*

Dico itaque cum terrestris gleba, eo in loco, ubi nascitur, halinitro, & Alumine abundet, quod immodico Solis sub torrida Zona, ardore sublimatum, in purissimam substantiam reducitur, ac proinde mirum in modum fiat ad adstringendum efficax; hinc fit, ut Spiritus halinitri subtile ex affrictu aquæ communicati, vulneris, qua patet profunditati se communient, fluxiones & reumata sistant, Radix verò cum praeter nitrosam substantiam, ex viscosæ pinguedinis, quâ pollet, copiâ consolidatiua quoq; facultate praedita sit, accidit, ut quod per nitrosam facultatem mirifica virtute suâ adstrictiuâ constipatum fuit, virtus consolidatiua, deplanet, consolidet, carnemque inducat, vulnere hoc pacto pristinæ sanitati restituto.

Sed licet forsan non nemo obiciat: hinc sequi, quod vbi cuncte nitrum, & alumen Natura producit, radicem nasci posse huius virtutis particeps. Respondeo, non sequi; quod enim iuxta Quama fluuium in

in Africa Meridionali radix nata hunc effectum præ cœteris omnibus sanatiuis radicibus præstet, causa est, multarum confluxus partialium causarum, vti sunt, natura huius loci, nitri & aluminis Solis ardore depuratisi*n*i præstantia, & vis consolidatrix herbæ insita, quæ combinatio causarum, vti in hunc locum propriè cadit, ita quoque nobiliorem præ cœteris omnibus effectum præstat: Deficiente verò alijs in locis hac rerum combinatione, mirum non est, alijs in terris eiusdem virtutis radicem non prouenire; & patet experimento radicis suprà descriptæ, quam Ioannis Lopez vocant, quæ etsi vna & eadem cum Monique radice quoad speciem existat, non tamen eandem virtutem & efficaciam cum illa obtinere comperta est; cuius rei ratio alia non est, nisi quod dictarum causarum confluxus, siue ex alia & alia constitutione loci & terrestris substantiæ proprietate, siue ex aliquo alio interueniente obice, impediatur; quod & in multarum herbarum speciebus etiam sub nostro climate patet, in quo herbæ maiori efficacia hīc, quam alio loco prouenant, etiam exiguo spatio difs itæ.

Radix Ioā
nis Lopez.

Idem dicendum est, de Radice Butua apostematum sanatiua, quæ virtutem aliundè non acquisiuit, quām ex dicto diuersarum qualitatum confluxu, quarum combinatione Radix talis & talis proprietatis nascitur.

Radiz Bu-
tua.

Ad Radicem Mongus quod attinet, cur illa vide- licet expultricem veneni virtutem habeat, & signum gus.

O ve-

veneni deuicti sternutatione prodat; illius varia ratio assignari potest, primò naturalis veneni ad venenum, vti in præcedentibus de serpente pileato, & Vipera diximus, consensus, quo simile trahit simile; quod verò sternutationem suscitet, ideo fit, quod introsumpta radix latentis veneni portionem statim concitet, & in vaporem subtilissimum subleuet, qui intra cerebrum receptus musculos ad sternutandum sollicitat; estque hoc signum apertissimum, venenum à radice euacuari, & destrui. Si verò sternumentum non sequitur, ratio est, venenum ita profundè fibris infitum esse, vt nec in vaporem subleuari, nec sternumentum causare queat, atque adeò non sine causa de intoxicato actum iudicetur. Sternutatiua verò huius planta facultas originem suam trahere videtur, ab herbis illic magna copia prouenientibus, quæ cum ptarmica siue sternutatiua vi polleant, eam coeteris circunstis quoque herbis, & radici Mongus potissimum communicet; sic Helleborum vicinis quoque herbis vim suam ptarmicam communicare iam dudum experimento innotuit.

Virtus ra- Quomodo verò casei radix Lethargo medeatur
dicis casei paucis stillis hirquis oculorum infusis, illius causam
exponitur. esse dico, penetratios sulphuris purissimi & defœc-
tissimi, quibus radix, vti odor sulphuris odori casei
quam simillimus indicat, constituitur, spiritus esse;
Radix verò cum ex ea herbarum specie quam ophthal-
micas vocant, sit; hinc contingit, vt sulphurei spiritus
hir-

hirquis oculorum infusi mox neruos opticos subeuntes, quin ob subtilitatem eorum, vsque ad intima penetrantes, torporem in venis neruisque latentem disipent & destruant, atque adeò perfectè sanguinem purgent; Radix verò vti egregium oculorum collyrium est, ita quoque eos à spirituum violentia natuā proprietate defendit; onde mirum sanè nemini videri debet, torpore lethargi sopitum, horum spirituum sulphureorum ope, impedimentis sensuum semotis, mox ad se redire, & pristinis actionibus restitui.

C A P V T VIII.

Magnetismus Palma inter marem, & feminam. Si in vla Plintarum, magnetica vis sese exerat, illa sanè quam luculentissimè in palma cernitur.

QVis non miretur mirā hanc in vtriusq; sexu\$ Palma marem inter, & fēminam sympathiam; quā vehe-
menti quodam amore ita se prosequuntur, atq; adeò altè
ijs veneris quidam intellectus insidere videtur, vt alte-
ra alteram depereat; nec priùs hæc desiderio leue-
tur, quām eam adamatus mas consoletur. Nec latet
hæc philomania Agricolas, qui palmas inibi obsitas
manibus contrectantes, ad eam reuersi, quæ amore
tabet, manibus contingunt; tunc osculo illa, vt cum
Plinio loquar, manum blandè demulcens, amorem-

Plinius I.
26.

O 2 con-

confitetur, sese illius desiderio stimulatam, huius vesaniæ remedia adstant, quò amor diluatur. Maris

Modus
quo pal-
ma fœcūda
reddatur.

enim flores truncō erutos Amasiæ capite circumponunt, tunc amans amoris pignore exhilarata vberi fœturâ fœcundabitur. Quidquid sit, ab ipsis Africaniis, dum Melitæ degerem, non semel intellexi, sine maribus in Africa fœminas paßim sterilescere, coniunctas verò marito, mox nutare, ac in mutuos amplexus ruere vna vel ad alterius aspectum surrigentes, comas; hoc paeto fœminam blandioribus comis conspicuam, mas erectis comis hispidus, afflatu visuque ipso & puluere suam consortem veluti grauidat; dum igitur mascula floret, spatham ascendentes puluerem super fructum fœminæ decutiant, illa eo aspersa suos fructus nullo pacto amittit, sed roborat & perficit; imò comis se mutuò implexis, iucundissimè simul, ac genialiter viuunt; cuius quidem rei ratio alia non est, nisi humoris excessus in mascula palma, atque vapor quem continuò exspirat, quo dum fœmina destituta est neque enim ratione dispositionis pororum, tam expedite humorem trahere potest, ac mas laxioribus poris preditus mirum non est, si & naturæ quodam instinctu, vt & alia vegetalia in eam tanquam nutrimenti sui largitorem beneficium, vt Nenuphar ad aquas, inclinet.

Ficni fœ-
cundandæ
ratio.

Simile quid in Fico, & Caprifoco in Calabria me obseruasse memini; est enim Caprificus Ficus mas, & sylvestris, ficus quidem innumeræ producens, at quæ

nun-

nunquam maturescant ; nihilominus quod ipsa non habet , alijs ; videlicet , fœminis Solet abundè largiri . Nam agricolæ , vt ad maturitatem ficus citius perducantur , atque in arbore fermentur solidius ; Ficus immaturas Caprifici fœminæ fructibus circumponere solent , quo fit , vt & ficus breui tempore , & perfetè maturescant , & ita arbori firmiter inhærent , vt de decidentia , nulla ratione imposterum metuant . Hinc quoque in siccis campestribus Apuliæ , permittuntur ad rationem venti , vt flatus feratur in ficus , vel eius fructus aliundè allati , & colligati , iniiciantur ficui . Inest igitur Caprifici fructibus vis quædam maturatiua , quam dum in præsentes alias ficus exspirat sphæricè , eas concoquit , crudum , & superfluum , humidum terrestreque in iis digerit , atque ita tandem ad maturitatem perducit , & cum hæc vis putredinem quoque impedit , fit vt ficus formam quoque in arbore consistentem acquirant . Quæ omnia in mirifico insitionis artificio mirum in modum eluescunt . Ve-

rùm de his vide Mundum nostrum Subterraneum ,

lib. xii. de arte phytæutica , vbi stupendum

Naturæ progressum quam vberimè

prosecuti sumus , vti & in Arte

nostra Magnetica , va-

riis locis .

SE-

SECTIO IV.

De sensituæ Naturæ Magnetc.

C A P V T I.

De Magnete Aeolio, sive ventorum demonstratore.

INesse nonnullis animalibus vim quandam mirificam ad ventos se convertendi aperte me docuit Hirundo Marina, pisces volatilis, qui iam à viginti annis tholo Musæi intra rosam nauticam suspensus, indicis ventorum officio fungitur, & omnibus adueniis, inter coetera rara ostendi solet. Habet enim hanc sibi vim insitam, ut intra Rosam Nauticam Rhombis ventorum instructam, & iuxta quatuor Mundi partes situatam, tenui filo suspensus, qualiscunque tandem ventus foris spirauerit, illum eundem, intra Rhombum, hirundo, paleâ ori insertâ demonstret. Experimentum certum est, & iam vii dixi, à viginti annorum curriculis diligentet obseruatum; vnde & eundem, Magnetem Aeolianum appellandum duximus; ut quemadmodum terrestris Magnes inuariabili vertitate ad terrestres se polos conuertit, ita hic ad ventos ipsos, qui actu spirauerint. Quarè tam stupendam

Na-

Naturæ vim, cā, quā fieri potest, diligentia, scrutemur.

Certum est, hanc vim conuersuam ad ventos nequamquam inter manifestas, aut elementares qualitates annumerandam esse, cum hac etiam vitreis vasis nullo aéri peruijs inclusus piscis hunc effectum præstare, possit; cuius rei haud obscura indicia habeo; ergò necessariò vi quadam à tota substantiæ similitudine, seu specifica quadam vi ad ventum, tanquam ad aliquid, quod in hoc, vel illo vento latet, sibi commodum, & occulta quadam similitudine naturæ quasi correspondens, se conuertet; illud autem, quođ appetit animal, non ipse ventus censeri debet, sed qualitas quædam in ipso vento latens, cuius ventus, veluti vehiculum, quoddam est, quæ in omnibus ventis eadem est, & tunc solùm afficit, cum à vento fuerit excitata, & ad sympatheticum corpus delata; vndè piscis tempore tranquillissimo ceteroquin ad situm indifferens, mox tamen ubi ventus spirauerit, ad eum occulto motu se conuertet; que quidem vis non in viuo tantum est, sed & in mortuo manet. Quod, & in Phýsa siue Orbe, globoso pisce fieri sevit. Audiui enim ab ipsis Ægyptiis, hoc animal in superficie maris tranquilli, & pacati instar caluariæ cuiusdam eminus comparere; vt vel ex hoc caluariæ marinæ nomen apud multas obtinuerit, atque hoc situ, hirante ore, auræ spirantis beneficia vi frui; quod & de hirundinibus marinis obseruant píscatores, & nautæ huius nostri maris; vt protinde

Ratio cur
aduenientia
se moueāt.

Phýsa pi-
scis.

indè ex volatu horum piscium in aliquam plagam, iij infallibiliter pronuncient ventum, & tempestatem, & plagam, ex qua periculum ijs immineat. Cum igitur in vita, hac vi imbuantur, in mortuis eandem manere verisimile est; specificas autem qualitates viuentium, etiam post vitam remanere in rebus, tum plantarum, & vegetabilium vires, tum animalium, vt Aquilæ pennæ, ossa Hippopotani, cornua Rhinocerotis, pennæ Pauonis, ac innumera alia satis demonstrant. Ex his igitur omnibus ritè inter se collatis Philosopho clarè patebit, hanc vim anemotropicam, siue ad ventos conuersiuam, non sine fundamento in nonnullis piscibus reperiri. Referunt NN. PP. huiusmodi pisces, quos Voladores appellant, magno numero in ipsis nauibus reperiri, siue volatu fessos, siue chordis, & funibus nauis impactos, magno Nautarum emolumento, cum optimi & delicati saporis comperiantur. Sed hæc de Æolio Magnete sufficient.

C A P V T . I I .

Quomodo Magnetismus inter Mustelam, & Bufonem, Remore, & Torpedinis intelligendus sit.

§. I.

Dicitur vulgo ab hominibus experimento doctis, quod Bufo ex insito naturæ dissidio Mustelam vicinam miro quodam modo intra os suum trahere, &

& deuorare confueuerit , de qua virtute cum iam à multis variè scribatur , meam hoc loco sententiam apriam .

Plerique dum huius dissidij naturalis mentionem faciunt , bufonem ore patente qualitatem Magneticam diffundere , quâ mustela ceu fascinata itâ necessariò , ut effugere amplius non possit , trahatur . Sed hanc opinionem falsam esse iqdè patet : Si enim bufo mustelam Magnetica vi ~~sc~~cinaret , hoc fieri deberet , mustelâ in eius Sphæra actiuitatis constitutâ ; at experientia docet , mustelam multis passibus sæpè à bufone remotam , arborum quoque remotiora fastigia , quo se à bufonis iniuriam tutam & immunem constituat , ascendere ; ascensus igitur , & recessus spontaneus animalis ab hoste , nullam ei necessitatem inferri fatis ostendit . Verisimile igitur est , mustelam à bufone non trahi , sed eam nimio , quo in bufonem effruefecit , odio , dum auxilium quærerit , idque non inuenit , solam in duellum cum bufone viribus suis plus æquo confidentem descendere ; bufonem verò approximantem sibi , bestiolam venenato suo halitu ~~intoxicare~~ , ut vel ad primum assultum exanimis vieta que in oscam cedat bufoni venatori . Est enim hic bufoni à natura insitus astus , oris sui immanni riectu bestiolam primò terrafacere , deindè eandem exacerbare , atque ita exacerbatam viciniùs sibi ad eandem venenosò suo halitu inficiendam sistere ; mustelam autem in morem exacerbatorum canum , ad horridam

P bu-

bufonis speciem fibi inimicam nunc accedere, nunc
recedere, donec in rabiem acta vicinius se fistas, &
sic tandem veneno infecta Bufoni cedat.

C A P V T I I I .

De Magnete Nauorum, que Remora sive Echeneis dicitur.

Echeneis
sive Re-
mota.

INTER cetera etiam maximæ admirationis obiecta se præbet Philosophis mira ista vis Remora sive Echeneidis : Echeneis. inquam, omnium Audacum monumentis celebrati animalis, omnium difficultatum in Philosophia occurrentium Asyli; totius ignorantiae Mæcenatis : Pisciculus autem describitur pedalis longitudinis, ita dictus, à tenenda name, integras enim rostratasque naues tanquam caribibus affixas retinere creditur : & quamvis nihil adeò in cathedris vulgatum; nil ita omnium Philosoporum monumentis notum sit, ignorans tamen usque in hunc diem maneat, cum nemo sit, qui pisciculum hac ingenti virtute prædicum se vidisse testari audiat. Vidi ergo quidem in diuersis rerum curiosarum reconditorijs huiusmodi animalcula & potissimum hic Roma in celeberrimo clarissimi viri Francisci Gualdi, Equitis S. Stephanii Antiquario, similem pisciculum, cui nomen quidem Remora, sive Echeneis, utrum vero res quoque com-

vc-

veniat ei, non ausim determinare; certè ego dictum pisciculum inter Lampetas numerandum censeo, eos videlicet pisciculos, qui ore oblongo rugosoque faxi, & nauibus adhærescentes humorum suctu viuunt, de quibus vide Rondeletium, & Aldrouandum. Si Plinio credimus, vnicus hic pisciculus in Actiaca pugna prætoriam Antonij tenuisse palmamque superuenienti Cesari dedisse existimatur quinqueremem quoque nauim Caij Caligulæ tenuisse, Suetonius refert. Hæc igitur Remora, siue Echeneis hucusque ab omnibus Philosophis, credita est, habere vim magneticam, quâ naues pleno cursu ad se attractas medio cursu fistat immotas; cuius prodigiosæ virtutis rationes cum querere conantur, ita ab Echeneide vinciri, trahiique se permitunt, ut à magneticis eius vinculis se expedire vix valeant. Fracastorius metu nescio, cuius vacui quod fieret, si Echeneis à nauigio auelleretur, frustrâ rem dissoluere conatur; sed quis sibi in mediis aquis à vacuo timeret? Hanc igitur rationem cum superuacaniam videret, aliam assignauit multò priori peioram, dum assentit, nauim non ab Echeneide, sed à scopulis & faxi virtutem aliquam videlicet Magneticam emitentesibus, detineri. Echeneidem verò signum tantum esse latitantium scopulorum: Sed si hoc, cur sola illa præitoria Antonii à scopulis vicinis in Actiaca illa victoria detenta fuit? Nulla verò aliarum, quarum immuræ in isto mari tum temporis morabantur; aut cur naues Ægeum mare transcurrentes in hunc diem ab

Confuta-
tio Remo-
ra.

istiusmodi scopolis magneticis non detinentur? Unde ego rem paulò profundiùs indagans, hunc pisciculum, saluo aliorum iudicio, merè fabulosum esse existimo. Si enim huiusmodi Remora in rerum natura existeret; certè fieri non posset, quin subindè effectus iste in retinendis nauibus elucesceret; sed à Plinio usque ad hæc tempora, quibus non Mediterraneum tantum mare, sed & totus terrarum Orbis frequentissimis sanè navigationibus lustratus est, nullum huiusmodi effectum notatum fuisse legimus; ergo verisimile est, istiusmodi animal causam retentionis nauium non existere; quod si naues alicubi firmatæ sint, id tamen huic tam exiguae molis animalculo attribui minime debuit, aut potuit. Si enim Echeneis hanc vim retentiuam in se haberet, ergò manifestè sequeretur, minus posse immediatè superare id, quod potentia maius est; at hoc absurdum esse quis non videt? cum omne retinens aliud, pondere aut resistentia aliud retentum simplici & non multiplicata potentia superare debeat; res in Magnete sole clarius elucescit; nullum enim frustum quantumuis efficacissimum, exactissimèque libratum, aliud maius grauiusque se allicere potest; nisi majori constet virium potentia sed id, quod leuius est, accurret ad id, quod grauius est, præsertim quando vtrumque suo arbitrio relictum fuerit. Iterum vel nauis teneretur ab hoc animalculo immediatione virtutis vel immediatione suppositi; neutrum dici potest non prius; cum nulla virtutis naturalis proportio in hoc

hoc animalculo ad tam immensam molem, qualis est vnius prætoriaz nauis, furentium ventorum impetu, extensisque velis raptæ assignari possit; imò si vis huiusmodi retentua concederetur, non esset ratio, cur cymbam onerariam potius, quam insulam integrum, si nauis foret, traheret; ac sic, vis huius animalculi dici posset infinita, quæ omnia absurdâ sunt: Habet enim omne ens naturale suam determinatam virtutem, moli suæ, actionique proportionatam; videmus quidem in Magnetis natura moueri posse à minori maiorem, præsertim si æquilibrii fuerint, sed minor non ideo tenebit maiorem, sed si liber fuerit, accuret ad maiorem, etiam si inefficaciorem, ne minor potentia maiorem superare cogatur. Neque immediactione suppositi tenere naues poterit Remora, cum retentio immediactione suppositi facta, non tam fiat virtute aliqua peculiari, quam applicatione corporis vnius ad alterum, in qua coniunctione id necessario alterum tenere dicitur, quod illo fortius est, & maiorem resistendi vim habet. Quod de Remora ad dictam nauim ventis agitatam dici nulla ratione potest; Videmus enim formicam portare quidem posse pondus grani aut paleæ maius se, at ponderosius se, ut portet impossibile est, quæ omnia ex statica nota sunt. Hinc si quis Archimedi tetram aliam daret toto hoc telluris corpore grauiorem, quo veluti loco instrumentum suum panspaston firmare posset, non est dubium, quin hoc nostræ Telluris corpus extra suum

suum centrum posset dimoueri; alias molimen impossibile. Hinc machinæ ad saxa attrahenda constructæ, si leuiores fuerint pondere quod attrahunt, non machinæ pondus, sed pondus machinam in altum leuabit; ut in quodam loco non sine risu me vidisse memini. Falsa igitur sunt omnia, quæ de Remora hac ab inexpertis Philosophis, & nimium credulis adduci solent. Non nego tamen subinde contingere, vt nauis in medio cursu sistatur immota; sed hoc non occultæ qualitatæ Remoræ, nec virtuti ab influxu Coeli derivatae, aut alteri cause phantasticæ propriè, sed contrariis æstibus maris, sive currentibus abscribendum putem. Nisi enim ego huiusmodi euentus ipse obseruasssem, ægrè, vt crederem induci potuisse; contingit enim haud infrequenter in mari & fredo siculo, vt ingens nauis oneraria oceano extensis velis secundo vento, ita in mediis fluctibus hæreat, quasi trabalibus clavis esset affixa, aliis vicinis cursum suum tenentibus; quod non ego tantum cœli oculatus testis affero, sed & Messinenses frequenter hoc spectaculo gaudent. Dum igitur in angustiis Archipelagi Prætoria Antonii in Actiaca victoria detenta fuit, id verius currentibus & Euripis, qui admodum frequentes in istiusmodi faucibus reperiuntur, adscriberem, non Remoræ, que per nimiam credulitatem scholarum cathedras intrepit. dici enim vix potest, quanta æstus marini, currentiumque in sistendis nauibus vis sit & efficacia estque hic effectus, in tam celebris, tum mediterranei tum.

Ocea-

Oceani navigationibus adeò notus & manifestus; ut vel ipsis pueris constet. Ut proximè sat mirari nequeam, Remoram iam a bimille annis in scholis & catheris non solum dominatam, sed & à viris etiam doctissi-
mis acutis, non dumtaxat retentiones nautum causam
creditam, sed & magno argumentorum pondere in-
bac usque tempora non alio nisi sub abdito qualitatis
occulta vela propagaram suisse quasi naturæ desit mo-
dus quo similes effectus producantur. Hi si æstus ma-
rini mirificas operationes penetrassent ubique paulo
sanius, de parodoxo hoi Remoræ effectu philosophati
sufficiunt.

C A P V T . IV.

*Alius Magnes in certa Conchyliorum specie no-
uiter detecta, Torpedinis vim
habens.*

Scribit mihi doctissimus D. Alexander Fabianus,
cui hoc opusculum dicatum volui, se inter coetera
rara, quæ mihi transmitteret; esse quoddam conchilio-
rum genus, quod vti à natura, industriâ quadam
humana arte superiori, cum incredibili artificio elabo-
ratum est, ita quoque, eâ à Natura proprietate pollet,
vt vel solo tactu stuporem brachiis, manibus, cæteris
que membris quandam veluti siderationem inducat,
quasi

quasi id tangi nollet, quod aideo eleganti pulchritudine & decoro à Natura perpolitum esset; cum itaque dictus Alexander, vnicum amicitiae meae decus, id frequenti experimento, tum in aliis, tum in se, qui & primum se huius virtutem detexisse scribit, suimpserit, eundemque semper effectum, pro varia hominum differenti temperie & constitutione compenerit; hinc quām obnixissimè à me contendit, vt tam exoticum narcoticæ, siue stupefactiuae virtutis effectum, mox vbi similia conchilia à se missa obtinuisse examinare, eiusque causas reddere, non omitterem. Vixit itaque precibus, faciam, quod iubet, & quantum ingenii mei imbecillitas mihi permiserit, hocce Naturæ arcanum, quantâ potero diligentia euoluam.

Quod antequam aggrediar, prius hoc loco epistolam ab Alexandro Fabiano Hispanico idiomate de novo hoc Naturæ prodigio, ad veritatem contestandam apponere visum fuit. Sic autem scribit.

Al muy Reuerendo Padre Athanasio Kirchero
Alexandro Fabiano

Dalla pue-
bla de los
Angeles
an. 1665.

*Imbio à V. Paternidad muy Reuerenda entre las otras
curiosidades, dos conchas redondas d'un animal marino,
que non me avisaron como se llama, cosa portentosa de
admiracion, y prodigo, todas naturalmente guarneci-
das por fuera de unos boroncillos con tal orden, y con-
cierto, como si alli estubieran por la industria del hu-*
ma-

mano intendimiento puestos. Notense bien que ay muchò que specular en ellos; tiene raras propriedades, y entre ellas ta prodigiosa, que admiró es, la que yo he descubierto, y que asta agora no ha caido nadie en ella, y es que tomándola en la mano, y aun sin tomarla, sino tocarla solo, al instante atrae, o commueve, o alborota los humores, o la sangre de tal suerte, que parece, que el brazo queda adormecido, inchado, o sin sentido, y de alta por todo el cuerpo se ba diffundiendo, que no parece si no que todo el cuerpo se descojunta, o ba muriendo, y no se si esta será qualidad attractiva, commotiva, o venenosa: lo que yo se decir es, que à mi me alborota todo el cuerpo de tal suerte, que parece, que yo muero. En infinitas experiencias, que he hecho, y aun sin llegarle la mano, si no solo des de un trecho competente, obra como la yman en el yerro, ella en los humores del cuerpo. Por ver si esto era solo en mi por alguna antipatia, que pudiera tener mi naturaleza, y mi qualidad de humores con este animal, y sus conchas, quise que otros hizieran experiencia de lu mesmo; y halle que en todos obraba lo mismo en unos mas, en otros menos. Alla Vuestra Paternidad con su gran sabiduria, de que te ha dotado Dios, effaminara este nuevo prodigo, que yo bе descubierto, ignorado de todos los hombres del mundo, que ya se descubrirà algun secreto, que dе que admirar a todos philosophando de nuevo en este nuevo prodigo. In hac descriptione, curiosus, & scdulus explorator, omnes diffusæ qualitatibus

Q

cir-

circumstantias, exponendo se etiam grauioris alicuius infirmitatis periculo, quam ex virulentæ qualitatis diffusione contrahere poterat, adeò exactè recentiait; ut naturam virium indagatores, veluti manu quadam ducat, ad veram effectum huiusmodi exoticorum causam cognoscendam; magnetismus utique in hac actione latet, non tamen qualiter in vero magnete experiantur, sed qualiter venenorū actinobolitus in corporibus humanis producit, uti paulò post ostendatur. Sed audiamus iam reliqua, quæ in dicta epistola, de huiusmodi conchyliis obseruanit. *Cos otras, inquit, dos mas pequeñas, me quedo yo para proseguir cierta experiencia dello; La una que es la mas chica es tanca lo que comueue, que aunque la coja en la mano con una paño cubierta, haze lo mesmo; La una que trae ay lleba dentro sus dientes, que el rededor de este agujero tiene, los quales todos aun tiempo los sierra, y queda todo el agujero rapado, y a un mesmo tiempo, quando deba abrir la boca, los abre sobre aquellos boroncitos, de que esta guarnecido, tiene unas puntas en cada uno encajadas la suy i unas grandes, otras pequeñas, que todos despues se le caen, y parece en caiendo la guarnicion, y labor, que hazen los boroncitos.* His itaque propositis iam ad genuinam huius prodigiosi effectus causam detegendam nos conuertamus.

Notandum itaque, quemadmodum atnicus mihi scribit, huiusmodi Conchylia non ex eorum numero esse, quæ passim rum in fundo, tum ad littora mari

re-

reperiuntur; sed intra marini piscis viscera condita, siue ibidem ex naturali piscis temperamento nata, siue degluta inueniri. Qualis tamen piscis sit, aut quo nomine vocetur, de eo, nec ipse me instruere, nec ab aliis de eo quicquam vescire potuit. Ego autem omnibus & singulis proprietatibus huius fortus, quem venire suo gestat, consideratis, dico, alium piscem esse non posse, quam Torpedinem, cuiusmodi portentosæ magnitudinis pacificum mare proferre, apud Rerum Americanarum scriptores me legisse meminai.

Porro inter cetera animalia Magnetica post Echeneidem, Torpedinem quoque statuunt. Est autem Torpedo piscis eâ qualitate imbutus, ut vel fasciæ, baculique extremitatis tactu membris stuporem inducat; unde à Gracis Nave dicitur, de qua eleganter sanè Oppianus ita canit.

Torpedinis vis stupefactiva.

Cui defunt vires, cui defunt brachia, magnum
Ingenium Natura dedit, se fraude suetum,
Acque etolis magnum piscem, fortisque trucidat,
Turpe veneficum veneno sub corpore sentit
Natura Torpedo datum, proprium quoque membris;
Nam duo se collunt distensa per ilia rami;
Qui si nudea pro nobore habent, piscesque tuentur;
Quos si quis trahat, perdit per umbra vigorem,
Sanguine concreto rigidos nec commouet artus;
Soluntur subito contracto in corpore vires.

Oppianus.

Hoc igitur astu piscis non contra hostes solum se defendit, sed & ad necessaria quoq; vite sustentandæ subsidia

yatur. Esuriens in arena, loco, vbi multi piscium
greges stabulantur; immotus veluti in insidijs latet:
quotquot verò pisces eum propriùs acceſſerint, eos tor-
pore suo ita stupeſacit, vt omni motu priuati, in eſcam
tandem cedant Torpedini ingenioso pifcatori. Hoc
dolo torpidissimus pifcis, vel viuacifſimos quofuis ex-

Socrates cur Torpedini comparatur.

pugnare ſolet; hinc apud Platonem, Menon Socratem Torpedini comparare ſolebat, quod argumentorum vi & efficacia reliquos Philosophos conuictos, ita in ſuam ſententiam attraheret, vt ab eo ſe expedire amplius non poſſent; & quod prodigioſum omnino recitat de Abyfſinis rebus P. Godignus, nimirum non homines ſolum toto corpore Torpedinis attactu stupeſieri, & immaniter cruciari; ſed etiam exploratum eſt,

Vera vis Torpedinis.

quit, ſi inter mortuos pisces Torpedo ponatur, & inibi ſe moueat, eos quos tetigerit, interno quodam, & arcano motu ita cieri, vt viuere videantur, quod nemini mirum videri debet; vti enim in viua animalia virtutis ſuæ efficaciam in commotione humorum exerit, ita quoque in mortuos recenter, ſyngenie naturæ pisces, in quibus ſpiritus animales nondum extincti ſunt realem aliquam motionem imprimere poſſe nihil dubito. In noſtris quidem Torpedinibus experientia docet, non totum corpus, ſed manum, aut brachium, ſiue pedem, quo Torpedinem quis tetigerit, stupeſieri: qui tamen stupor non multo tempore durat, ſed ad quamuis excitationem corporis facile ſuperatur, vt in me ipſo expertus ſum. Huius tam rari effectus cauſam varia-

va-

varij assignant; plerique à Torpedine stupidi, causam effectus per occultam, & ignotam qualitatem, se dare posse putant. Ego omisis innumeris circa hunc pisces nūgamentis, dico, pisces hunc narcotica quadam facultate stuporem inducere, quam quidem facultatem, non præcisè frigoris effectum esse dico; sed sensibus imperuiam qualitatem neruis, & musculis contrariam, quæ ex irritati pisces corpore sphæricè diffusa, ubi musculos, & neruos inuenit, in eorum spiritosam substantiam agendo stupidos reddit, non secus, ac venenosorum quorundam serpentum qualitas, quæ corporibus non morsu tantum indita, sed & subinde per ipsas hastas, baculos, gladios deriuata, statim subtili vi sua totius corporis substantiam penetrat; potissimum peruis, & musculis tremorem, conuulsionem, spasmus, similiaque symptomata inducendo efficit. Non secus dico, agere Torpedinem, irritata enim insensibili motu qualitatem hanc narcoticam sibi peculiarem in orbem diffundens, sanguinem & spiritum in venis, musculis, neruisque latentem, specifica quadam frigiditate ipsi indita congelat, quam congelationem stupor, spasmus, & conuulsio ut plurimum sequitur. Nullam ergo in huius effectus causa concipienda difficultatem video.

Quomodo verò, ut ad institutum nostrum reuertamus, narcotica hæc Torpedinis facultas conchylio communicetur, admiratione non caret. Hoc constat experimento, animalia, varia lapidum genera intraviscera sua producere, quæ mirandis effectibus polle-

ant;

Ratio stu-
pefactio-
nis.

ant; quæ omnia, uti quam sèpissime in VIII. Libro Mundi Subterranei prosequimur, ita Legorem ad cumtransmittimus. Siue itaque huiusmodi conchylium intra Torpedinis viscera natum sit, siue ingrediatur, non est dubium, quin eidem virtutem suam naturalem quoque communiceat piscis; siquidem Natura intra viscera animalium, saxeum, rophaceum, hinc calcinatum quidpiam ex ueritate particularis salis, quo posset, producere conatur, in quo virtutes suas in corpore dispersas in unionem reducat, uti in Eozoartico lapide patet, & signatura, & characteris eiusdem insitus aperte demonstrat.

Ratio vir-
tutis stupe-
factiæ.

Dico itaque, esse nonnulla in corporibus concreta, quæ totius substantiae similitudine sibi simile trahant, ut in precedentibus de Serpentis pileati lapide diximus, & huiusmodi per magnetismos suos naturales trahere diximus, uti de Batrochite Dragonite similibusque fertur. Sunt præterea quædam, quæ naturalem quendam consensum, aut dissensum ad aliquod humani corporis membrum habent; ut Cantharides vel manu detinæ aliquantis per urinam ad sanguinem reddendum mouent; sic eus fies Indicæ urinam in sanguinem exemplò tingit; pari pacto ventura qualibet primæ classis cordi eumprimis aduersa sunt, quæ spiritus vitæ subitanæ violentiæ oppressos destruant, uti scilicet aspidis asperatus subitaneam siderationem inducit. Visca vero, siue muscus in demortui hemisferio cranio natus, epilepticis mirum in medium sole

atta-

attactu prodesse fertur; ita Chondritæ hæmorrhoidalis radix solum collo affixa hæmorrhoides præpotenter silit, quorum omnium rationes in Arte Magnetica disquisiuiimus.

Atque ad huiusmodi merito reuocari potest narcotica vis huius nostri conchylii, quod participatam fide-
ratiam Torpedinis virtutem specificam, his spiri-
tibus confertam intra suam substantiam concentra-
tam simul ac diffuderit, statim per intimos poros
summa sua subtilitate penetrans, potissimum neruos
infestat, muscularum claudit oscula, atque adeò spiri-
tibus veluti coagulatis necessariò stuporem & narcoma
in illis producunt, quo & sanguinis per venas diffusio
impedita, toti corpori siderationem quandam inducit.
Conchylium itaque idem & efficaciori quidem virtute
participata à Torpedine, & intra se vnitâ, quam vel
ipsa Torpedo, in qua vis dispersa latitat, agit. Et
quamvis hæc venenosa qualitas dici potest, dico ta-
men, inter præcipua venena computari non posse,
cum non cor, sed neruos & musculos potissimum ap-
petat; quibus debilitatis, & sanguinem in corde venis-
que stabulantem nonnihil per accidens debilitat: uti
experientia in nostris Torpedinibus docet; siquidem
piscatores hac narcotica Torpedinis violenta vi corre-
pti, vel solo generosi vini haustu, qui spiritus resuscitet,
facile liberantur.

Vis spiritu-
bus confer-
ta.

Ego sane examinatis conchæ huius Mexicanæ strijs
mira proportione. à natura dispositis, nihil aliud esse di-

xe-

xerium, quam Ericium marinum y nostris in maribus
quam frequentissimum, à quo si spinas demperis, in-
nuda crusta eandem prorsus striarum dispositiōnem,
linearumque ductum, miro nodulorum ordine inter-
stinctum, quam in Mexicano spectatamus, reperies. Eri-
cij siquidem à Torpedinibus, qui in Oceano Americano
cernuntur grandioris molis, inglutiti, qui vti cum dictis
Torpedinibus simul in eodem limoso maris fundo,
semper versantur, sic quoque naturali quodam appetitu
eos in nutrimentum congruum trahunt, & consequen-
ter virtutem suam narcoticam ijs facile communicant.
In mari verò nostro mediterraneo, et si innumerabilis co-
pia paſsim reperiatur, tantum tamen abest, vt narcoti-
ca vi polleant, vt potius delicatum etiam crudum compati-
cibum præbeant; cuius rei rationem aliam non esse
putem, nisi quod nostræ Torpedines minoris molis sint
quam vt Ericium deglubere queant. In Oceano vero
American o vbi, vti dictum est, prægrandis molis Torp-
edines nidulantur, illas vtiique una cum ceteris pisci-
bus, & ostreis, ericum quoque inglutire posse, nullum
dubium esse debet, nisi ei, qui grandiorum pescuum
euiscerationem non vidit; Has igitur Ericiorum con-
chas, seu crustas ex longo cum torpedine intra visceris
contubernio, virtutis stupefactiæ participes fieri, nis-
hil dubito. Si vero dicamus conchas has etiam intra
limosæ substantiæ Torpedines veluti in limoso quodam
vtre ex insiti seminis ibidem latentis virtute, nasci, non
est ullum dubium, quin & virtutem stupefactiæ à

Tor-

Torpedine, quemadmodum lapides intra nonnulla
alio animalia nat, vti in praecedentibus diximus, ean-
dem virtutem, quā animal pollet, participare possunt.

Innumera hoc loco de aliis Magneticis corpori-
bus, quæ in maiestate Naturæ refulcent, dicenda-
erant, verū cum apparuit in praecedentibus, ex
Arte nostra Magnetica, partim ex Mundo subter-
raneo adduxerimus, ea hīc iterare, superuacaneum-
duxī.

Conclusio

Quæ cum ita sint, nil porrò restat, nisi vt huic,
qui ab æterno, iuxta illud Isaiae, nos ad se attraxit
miseras, æterno & incorruptibili animarum Ma-
gneti indeclinabiliter adhæreamus, in hunc solum
animus noster, cordisque intentio perpetuò inclinet,
nec ullo vñquam terrenæ contagionis pondere ab
eo separemur. Ita Deum ad præsens in omnibus
diligamus, vt in eo tandem omnia diligamus: quis-
quis enim hoc in tempore sese Deo plena charitate
deuouerit, in Deo se denique recuperabit, refor-
matus ideæ suæ perpetuò adhærebit; Qui verò dis-
cerptus mutilatusque fuerit à sua idea, is per scalam
Magneticam Diuinorum operum, quæ nil aliud,
quæm Diuinæ potentiaz, & sapientiaz quædam spe-
cula sunt, sollicito animo tendat, ardenter eum-
qui omnia in omnibus est. inquirat, inuenito, omni-

R

ani-

enimi contentione per bonorum operam studium
quam arctissime se coniungere studeat, sic
ideatum ideæ Diuinae conformatum, tam
dem ad desideratum æternæ felicitatis
tatis portum, nullo viquam tempore
tempore ab eo separandus pertingeret.

F I N I S.

Ad

Ad Inclitum Virum.

ALEXANDRUM FABIANVM

ELOGIUM I.

Abducatur ad Nomen.

VITALIAH

Ex merito ALEXANDER diceretur

Nomus Orbis habet in TE

Ahorum Magnum ALEXANDRUM

Eo maiorem quoque premat.

Ille sub crucis horreous signis pugnauit,

Tu misericordia nominis IESU VENHO,

Ille Ambitionem amplissimam;

Tu propagasti pacem;

Ille arcta opprimebat circumstans;

Tu virtutes intulisti

Ille positis militibz castris

Arua Indica opprescit

Tu instituta Presbyterorum Congregatione

Mexicana regna recreauit

Ille habuit Argulum Tela pro Meta

Tibi Caelum Calum

Quia pro Caelo ALEXANDER es.

L.

R. 2 ELO-

ELOGIUM III.

ALLMDITVR AD COGNOMEN.

Non solum ex merito ALEXANDER nominaris

Sed etiam ex verbo diceris cognomine

FABIANVS

Totus quodammodo ex FABIS constas

Eam excitasti Sodalitatem

In qua vetus FABIORVM familia reuocatur

Hæc Romanam Rempublicam sustentauit

Pugnando & Moriendo

Tua Sodalitas Christianam Religionem sustentat

Laborando & Orando

Pugnat in Inferos, qui contra Inferos laborat

Moritur pro Religione qui per Religionem orat

Sic Mexicana pietas stat

Quia FABIANVS es

Ad

Ad Eundem.

De Libro illi ab Athanasio Kirchero dedicato
Quo triplex mundi Magnes continetur

E P I G R A M M A

Quām bene Kircherus triplici magnete coruscat
Virtutisque Tuæ symbola clara notat .
Namque tibi est pietas,doctrina,& prodiga dextra
Sic hominum longè dissita corda trahis.

Ignatius Bomplanus
Soc.Iesu.

SC

SERIES SECTIONVM

Et capitulorum, quæ in hoc opusculo continentur.

Dedicatoria.

Præfatio ad Lectorem.

fol. 5

fol. 13

S E C T I O I.

Præluforia.

Caput 1. Quam Natura in singulis rebus propriis viribus exornandis potens sit, quam sagax & prouida

fol. 17

Caput 2. In mundo sensibili, nil adeo occultum esse, cuius probabilitas solum causa assignari non posse, ubi & diuersæ philosophorum sententia & opiniones de abditis Naturæ operationibus adducuntur.

fol. 20

Caput 3. Quod potius Natura rerum in lite & amicitia posita sit; siue quod idem est, quod omnes actiones rerum attractu & repulsu peragantur.

fol. 24

SECTIO II.

De magnetibus inanimatis.

- Caput 1. Compositiones eorum in Elementari mundo non nisi per attractam & repulsum fieri.* fol. 32
- Caput 2. An Elementa vere magnetica trahant.* fol. 39
- Caput 3. Quid sit magnes inanimatus.* fol. 42
- Caput 4. De particularibus magnetibus que in Naturae rerum inueniuntur.* fol. 44
- Caput 5. Demagnete venorum rauiter detrecto, et insque mirandis viribus & proprietatibus.* fol. 50
- Caput 6. Unde proueniat admiranda hoc in lapide vereni attrahendi vis & efficacia* fol. 57
- Caput 7. De venenaria Natura & proprietate, atque de stupendis proprietatibus, quae venenum intra corpus diffusum, aliud quodcumque tandem interimat.* fol. 59

SECTIO III.

De magnetibus in Vegetabili Natura existentibus
sive de Solisequis & Lunæsequis magnetibus. f.65

- Caput 1. In Plantarum æconomia magnetica virtutis efficacia mirum in modum elucescit.* fol. 65
- Caput 2. De magnetibus solaribus.* fol. 69
- Caput 3. Magnetes Lunæ sequi sive selenotropii.* f. 76
Cap.

- Caput 4. Inquisitio causarum circa dictos effectus.* f. 86
Caput 8. De Magnetismo Palme inter marem, & fa-
minam. fol. 107

S E C T I O I V.

De sensu Naturæ Magnete.

- Caput 3. De Magne Acello, sive ventorum monstra-*
tore. fol. 110
Caput 2. Quomodo Magnetismus Mustelam inter &
Bufonem intelligendus sit fol. 112
Caput 3. De Magnete Nauium, Qua Remora & Eche-
neis dicitur fol. 114
Caput 4. Alius Magne incerta Conchyliorum specie no-
uiter detecta, Torpedinis vim habente repertus f. 119

Conclusio

